

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

Controversia XII. De ente rationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

apprehendo ens possibile, absque vlla distinctione inter Angelum, & hominem, & absque eo quod possim Angelum, vel hominem in particulari exprimere.

14. Ex his quæ ex hypothesi dixi de omnipotentia, seu in opinione illorum, qui asserunt in omnipotentia cognosci creaturas posibles habemus quid dicere debeamus de quacumque causa creata transcendentaliter relata ad suos effectus, & quid esset dicendum si non solum relata, sed etiam esset cum illis connexa, dicendum enim est determinare ad cognitionem apprehensiuam si tantum sit relata, & iudicatuam, si sit connexa, omnium effectuum quos in se continet, sub quodam conceptu vniuersali, & confuso, ex vi cuius non possit discerni inter hunc, & illum indiuiduum effectuum, licet ex parte obiecti omnes rationes indiuiduas effectuum terminent cognitionem. Rem declarat exemplum: cognosco intuitiue ignem potentem producere calorem, ex vi huius cognitionis cognoscendi sunt omnes calores cõtenti in illo cognitione quadam confusa, & vniuersali, ex vi cuius non discernatur inter hunc & illum calorem, licet ex parte obiecti hic, & ille calor secundum suas ultimas differentias terminent cognitionem. Quod si cognoscenti intuitiue virtutem productiuam repugnet cognitioni confusa effectuum, quos respicit virtus productiua, sicuti repugnat Deo, tunc effectus illi distincti cognoscuntur, illa tamen distinctio cognitionis respectu effectuum, qui secundario cognoscuntur, non erit ad exigentiam obiecti primarij cogniti, sed ad exigentiam cognoscentis, Dei v.g. cui repugnat cognitio, ex vi cuius aliquid obiectum cognoscat non distinctè, & non summe perfectè.

CONTROVERSIA XI.

De reliquis membris diuidentibus.

1. **R**ELIQUA membra in quæ ens diuiditur sunt Actio, Passio, Præsentia, Duratio, Situs, Habere, de Actione, & Passione dixi Contr. 12. Physic. De Præsentia disputaui Controu. 15. Physic. De Duratione egi Controu. 16. Physic. nihilque de his dicendum superest, supposita doctrina tradita locis citatis.

2. **S**ITUS est modus, quo quis talem positionem habet in loco, ratione cuius stare, sedere vel cubare dicitur. Modus iste realiter à Præsentia circumscriptiua non distinguitur, potest tamen formaliter distinguere in eo quod præsentia tantum dicat partes sui, quarum quælibet proprium respicit spatium absque vllò respectu ad aliam partem. Situs verò dicit præsentiam cuius partes inter se certam proportionem, & correspondentiam habent ex vi cuius hæc pars ab illa illam tantum, & non aliam habet distantiam, qui respectus, seu partium distantia in ordine ad ipsas à præsentia ipsarum, & à totius præsentia realiter nõ distinguitur. Præsentia definita neque situs est neque situm fundat, quia corpus, siue spiritus indiuisibiliter respiciens secundum se totum, & secundum quamlibet partem sui spatium diuisibile, neque stare, neque sedere dicitur. Si verò defendas præsentiam definitiuam corporis diuisibilis existentis in spatio diuisibili dicere repetitiones plurium circumscriptarum, teneris dicere corpus illud debere præsentiam quamdam ex vi cuius sedere diceretur, si aliam præsentiam non haberet, & aliam ex vi cuius diceretur stare, si præsentia aliis careret, & sic de aliis sitibus iudicium est ferendum. De facto tamen corpus illud non diceretur sedens, neque stans, quia sessio, seu situs dicit hanc præsentiam, & carentiam alijs in eodem spatio, ex vi cuius partes corporis diuersa distantia proportionem collocentur.

3. **H**ABERE dici solet de quacumque re ad nos pertinenti, sicuti habere pecunias, amicos, Patrem, vires, manus, &c. Hic tamen sumitur pro actu habendi aliquid distinctum, quo sensu dicimus hominem esse armatum, vel vestitum. Hunc modum existimo non distinguere formaliter ab approximatione vestis ad subiectum, quod vestitum dicitur. Habere distinguitur à Situ, quia Situs dicit præsentiam tantum stantis, vel sedentis cum ordine approximationis, vel distantia partium inter se: Habere autem dicit præsentiam duarum rerum habentis, & rei habitæ cum ordine præsentia vnius ad præsentiam alterius. Vnde actus habendi, seu habitio est denominatio resultans ex præsentia ipsius ha-

bentis, & rei habitæ. Subiectum habitus, seu habendi tantum est homo, quia solus homo dicitur vestitus, vel armatus in communi modo loquendi: improprie tamen solet extendi ad alia animalia, & impropriissime adhuc ad res inanimatas.

CONTROVERSIA XII.

De ente rationis.

RATER Soares in præfatione disp. 54. asserit errorem esse Dialecticum dicere ens rationis ad Dialecticam spectare, quod proprium opus est Metaphysici, qui de ente rationis disputat, & ita de ente rationis, quod illi opponitur debet disputationem constituere.

PUNCTVM PRIMVM.

Entis rationis definitio.

Cum plerumque res à posteriori per effectus, & aliquando à priori per causas nobis innotescant, antiquam illarum essentiam, & quidditatuos conceptus formatur, disputationem circa illius existentiam præmittere solemus, & prius inquirimus, an sit res, deinde quid sit in ente verò rationis, cum effectus nulli nobis suppetant, neque aliquam illius extrinsecam causam inuenire possimus, quæ prius nobis illius existentiam, quam essentiam indicent, nequeunt prædictæ quæstiones separari, imò si separanda sunt, necessarium est præcedere, quæ posterior esse solet, cognita enim essentia entis rationis, poterimus postea definire, an sit vel non sit.

Definitio entis rationis à ferè omnibus recepta hæc est: *Id quod solum habet esse obiectiue in intellectu.* Potest aliquid habere esse in intellectu subiectiue & effectiue, & obiectiue. Subiectiue habent esse in intellectu omnes illius actus, qui in intellectu recipiuntur, effectiue in intellectu, seu potius ab intellectu habent esse iidem actus intellectus, qui ab intellectu producuntur, item quodlibet artificiosum opus cuius exequutio intellectus operatione fuit directa. De hoc duplici modo habendi esse in intellectu modo non agimus, neque pertinet ad constitutum entis rationis, potius enim illa, quæ huiusmodi habent esse in intellectu necessarii sunt entia realia realiter existentia. Tertio alia dicuntur habere esse obiectiue in intellectu, quod nihil aliud est, quam intellectui obiecti, seu illius actum terminare, esseque intellectionis obiectum, quapropter omnia, quæ cognoscuntur, dicuntur actu habere esse obiectiue in intellectu & omnia, quæ possunt cognosci, seu sunt cognoscibilia, dicuntur habere esse possibile in intellectu. Cæterum ex his, quæ habent esse obiectiue in intellectu plura sunt, quæ præter illud esse obiectiue, quod in intellectu habent, gaudent alio esse physico, & reali, seu propriis loquendo, quæ non tantum illud esse quod obiectum habent in intellectu, formaliter vt obiectum, sed etiam extra intellectum independentem ab eo quod illi obiciuntur, equus v.g. qui habet esse obiectum in intellectu cognoscentis illum, præter illud obiectum statum in se habet suum esse, ratione cuius etiam non cognosceretur, existeret in se ipso. Huiusmodi entia non dicuntur entia rationis, sed realia, neque illis competit prædicta definitio, cum non tantum habeant esse obiectiue in intellectu, sed physice in se ipsis, & prædicta definitio exposcat in suis definitis habere esse obiectiue in intellectu, & non illud physice in se ipsis habere.

Ex his essentia entis rationis facillè deprehenditur, illud enim dicitur ens rationis, quod cognoscitur, quod est habere esse obiectiue in intellectu, & quod nullum esse habet extra intellectum, ac proinde physice in se ipso non existat. Consent acuti quidam recentes ens rationis non dicere essentialiter actu cognosci, sed tantum posse cognosci, quia antequam ens rationis cognoscatur actu, & habeat esse actuale, habet suum esse possibile, ex eo quod possit cognosci, & in illo possibilitatis statu retinet sortam suam essentiam, quæ non includit existentiam, sicuti essentia

essentia hominis non dicit illius existentiam, & ita homo possibilis totam suam retinet essentiam. Dupliciter posset intelligi essentiam entis rationis non dicere actu cognosci sed posse cognosci. Primum eo sensu, quo dicere solemus essentiam hominis non consistere in hoc quod est actu ratiocinari, sed in hoc quod est posse ratiocinari, & essentiam quantitatis non consistere in actuali impenetratione, seu extensione, sed in hoc quod est petere extensionem, seu impenetrationem, ratione cuius potest existere homo quin actu ratiocinetur, & quantitas quin actu sit extensa, aut impenetrata eo præcisè, quod homo possit ratiocinari, & quantitas petat extensionem, & impenetrationem. In hoc sensu alienum est ab omni veritate essentiam entis rationis consistere in hoc quod est posse cognosci, quia nullum aliud habet esse præter hoc quod est actu cognosci, & ex eo præcisè quod cognoscatur habet suum primum esse.

4 Alio sensu potest dici essentiam entis rationis tantum dicere posse cognosci, hoc est essentiam metaphysicam entis rationis ut præcisè ab existentia non dicere hoc quod est actu cognosci, seu ipsam terminationem passivam cognitionis actu existentem, sed tantum ut possibilem, quia sicuti essentia metaphysica entis rationis non dicit ipsum ens rationis existere, ita non dicit existere terminationem passivam cognitionis, per quam constituitur, sed hanc terminationem ut possibilem eo modo, quo consideratur ens rationis. In hunc sensum videntur loqui recentiores, in quo neque aliquid impugnandum, neque notandum in illorum doctrina invenio, nullum enim ens, ut purè possibile, dicit actu existere id per quod essentialiter constituitur, sed eo modo, quo ens intelligitur, intelliguntur omnia illius prædicata constitutiva. Sic homo possibilis non dicit actu existere potentiam formalem, aut radicalem ratiocinandi per quam constituitur, neque vno possibilis dicit actu esse extrema, ex vi illius unita, licet illius essentia non consistat in hoc quod est posse vni, sed in ipso formali actu vniendi, & quoties intelligitur vno intelligitur actus vniendi, si vno est possibilis, intelligitur actus vniendi possibilis, non dico potentiam physicam ad actum vniendi in statu possibilitatis, seu in potentia metaphysica, in quo nullam dicit formalitatem distinctam ab ipso actu exercito, sic de ente rationis philosophandum est, quod dicit essentialiter actum passivè cognoscendi, & actuale terminationem cognitionis, seu actu cognosci ita ut implicet existere quin actu cognoscatur, & hoc fit totum suum esse: poterit tamen intelligi ens rationis possibile ex eo, quod intelligatur possibile hoc quod est actu cognosci, sicuti actio consistit in determinatione actuali principij effectivi, & intelligi potest possibile, ex eo quod intelligatur possibile determinatio principij effectivi, etiam si nullum principium sit actu determinatum, & vno dicit essentialiter actu necesse extrema, poterit tamen intelligi vno possibilis ex eo quod possibile intelligatur hoc quod est actu necesse extrema etiam si nulla extrema existant actu connexa. Ex hoc tamen nemo ausus est asserere essentiam vniens consistere in hoc quod est posse vni, sed absolute dicendum est consistere in actu vniendi, qui intelligitur existens quando vno sit existens, & intelligitur tantum possibilis quando vno sit tantum possibilis. Sic absolute dicendum est essentiam entis rationis consistere in hoc quod est actu cognosci, quod erit existens quando ens rationis sit existens, & erit tantum possibile metaphysicè quando ens rationis tantum sit possibile.

5 Secundum hanc doctrinam illud erit ens rationis, quod actu cognoscitur, seu habet esse obiectivè in intellectu, & non habet aliud esse extra intellectum, seu quod est obiectivè in intellectu, & non physicè in se ipso. Sed insurgit difficultas, an quando ego iudico existere aliquod obiectum, quod re vera non existit, sed posset absque vlla contradictione existere, v.g. quando dico Petrum currere qui posset currere, & potentiam habet ad currendum absque vlla actus currendi repugnantia, & de facto non currit, an tunc cursus ille actualis obiectivè existens in intellectu dicendus sit ens rationis. Affirmant Hurt. dif. 19. sect. 5. & Ariag. disp. 6. sect. 3. subsect. 1. quia cursus ille actualis eo modo, quo intellectui obicitur nullum habet esse præter obiectivum in intellectu, quia etiam si in se sit possibilis, non tantum est, ut possibilis, sed ut existens, quia ratione intellectum non habet esse, & ita tantum est obiectivè in intellectu quod est formaliter esse ens rationis.

6 Huiusmodi obiecta tantum possibilia actu terminantia

circa ipsorum existentiam non esse entia rationis fert communis sententia, quæ ego, ut veriorè amplector. Ratio est: possibilitas intrinseca rei, & existentia ipsius ex parte obiecti intrinsecè, & in se non distinguuntur: ergo idem obiectum habet iudicium quod fertur in possibilitatem cursus Petri, cum dico *cursus Petri est possibilis*, & iudiciū quod fertur in existentiam eiusdem cursus cum dico *cursus Petri est existens*: sed obiectum prioris iudicii non est ens rationis: ergo neque obiectum posterioris iudicii erit ens rationis, quia implicat idem obiectum absque vlla formalitate intrinseca invariata esse ens rationis, & non esse ens rationis. Possibilitatem intrinsecam rei, & illius existentiam formaliter non distingui ex parte obiecti probavi cum Hurtado, & Ariaga Controv. secunda, Puncto secundo. Prior consequutio, videlicet ferri in idem obiectum actum, qui attingit possibilitatem actus, & qui attingit illius existentiam, ex identitate inter possibilitatem, & existentiam legitime inferitur. Posterior per se nota videtur, quia ex apprehensione terminorum notum est non posse idem obiectum intrinsecè invariaturum esse ens rationis, & non esse ens rationis; esse ens rationis, & esse ens reale.

7 Dices idem obiectum diuerso modo cognitū posse esse ens reale, & esse ens rationis respectu diuersarum cognitionum, sicuti idem obiectum respectu diuersarum cognitionum potest esse verum, & potest esse falsum. Contra: obiectum esse verum non tantum sumitur ab obiecto, sed ab obiecto & actu, utrumque enim dicit veritas, & falsitas, ex quo rectè fit hoc obiectū cum hoc actu veritatē componere, & denominari verum respectu illius, & cum alio actu componere falsitatem, & respectu illius denominari falsum; obiectum autem esse reale, aut rationis debet sumi non ab actu per quem cognoscitur, sed ab illo quod intrinsecè dicit obiectum, quod terminat actus ut adæquatè ab actu distinctum: ergo non poterit obiectum dici reale, aut rationis per diuersos actus, quos terminat, si in se ut distinctum ab actibus, manet idem, sed necessariò dum permanet cum eisdem formalitatibus, quæ se tenent ex parte obiecti, siue eundem, siue diuersos actus terminet, semper habebit eandem omnino naturam entis realis, aut entis rationis, ita ut si respectu vnius actus sit ens reale, respectu omnium ens reale sit, si respectu vnius sit ens rationis respectu aliorum similiter ens rationis, sicuti obiectum quod respectu vnius actus est substantia, respectu omnium erit substantia, & obiectum quod respectu vnius actus est accidens respectu omnium accidens est, quia non ab actibus, sed à se habet esse substantiam, vel accidens.

8 Dices. obiectū habere hoc quod est esse ens reale non habere à se, sed ab actibus, quibus cognoscitur. Contra: quidquid obiectum habet ab actu intellectus, quo cognoscitur est illi extrinsecum: sed obiectū esse reale conuenit illi per suam essentiam, & per prædicata summè intrinseca: ergo non habet esse reale ab actu intellectus: ergo obiectū quod respectu vnius actus est reale, respectu omnium erit reale: ergo respectu nullius actus poterit esse ens rationis.

9 Argumentor secundò: quando ego iudiciū fero de possibilitate intrinseca Petri non existentis, illa possibilitas non habet esse physicè in rerum natura, sed tantum obiectivè, & conditionatum, hoc est, quod absque vlla contradictione illud haberet. Sed totum hoc habet existentiam eiusdem Petri possibilis, & non existentis: ergo sicuti possibilitas Petri non existentis, dum terminat iudicium, & actu obicitur, quin habeat aliud esse absolutum, præter hoc quod est obici, non est ens rationis, ita neque existentia, etiam si obiciatur iudicio, seu sit obiectum iudicii, & nullum habeat esse absolutum præter hoc quod est obici, ex eo quod illud habeat conditionatum, seu ex eo quod absque vlla contradictione existeret ex vi cuius possibile dicitur, non erit ens rationis, sed reale.

10 Ex his patet solutio ad argumentum Hurtadi & Ariagæ cui respondeo obiectum non existens, quod potuit existere sub illa ratione formali existendi, sub qua determinat iudicium, habere esse possibile, seu conditionatum, quod sufficit ut non sit obiectum rationis, sed reale. An sit de conceptu entis rationis aliter ac est cognosci dicā Punct. 7. n. 13.

PUNCTVM II.

An detur ens rationis, ubi illius quidditas magis explicatur.

Explicui quid nomine entis rationis intelligatur, & quas formalitates importet; videndum est modò, an ens rationis

rationis per formalitates explicatas constitutum possit existere. Est ens rationis, ut ex dictis constat ens cognitum, quod neque habet esse actuale, neque possibile, videndum est modò, an possit dari ens cognitum, quod neque habeat esse actuale, neque possibile extra cognitionem, sed totum suum esse sit intra cognitionem, seu in esse obiecti.

2 Vallesius, quem aliqui recentiores sunt sequuti, negant dari entia rationis, de quibus multi hac unica ratione actum esse putant. Prædicti auctores, aut cognoscunt entia rationis, quæ dicunt non posse existere, aut illa non cognoscunt. Si dicant illa non cognoscere reprehendendi sunt, quia audent iudicare de obiecto quod non valent cognoscere, insuper convincuntur facillè illa cognoscere, quia omnino iudicium, etsi negativum sit, includit cognitionem obiecti, de quo fertur iudicium: si dicant illa cognoscere, ergo conficiunt, & dantur entia rationis, quia facere ens rationis, & hoc existere nihil aliud est, quam cognoscere ens rationis, & hoc cognitum esse.

3 Alij non aperte negantes entia rationis asserunt ens rationis ex parte obiecti nihil fictum includere, sed tantum plures existentias rerum inexistibilibus, in quorum aggregato consistit ens rationis, etsi quælibet entitas in illo inclusa seorsum sumpta, illiusque existentia realis sit. Negant ex parte obiecti aliquid in se absolute fictum, quod seclusum ab aliis entitatibus, cui adiungatur sit ens rationis contra quos posset fieri argumentum, quod modò faciendum contra illos, qui absolute entia rationis negabant; necesse enim est ipsos cognoscere illud ens simplex fictum, quod negant, quod eo ipso quod cognoscatur existit. Hac omitto, & pergo ad explicationem huius sententiæ. Auctores, qui affirmant ens rationis consistere in illo aggregato rerum inexistibilibus, quatum quælibet seorsum sumpta existere potest, duplici modo sententiam hanc defendunt. Affirmant quidam extrema, quæ vnitæ concipiuntur in illo aggregato vnitè formaliter per ipsam cognitionem v.g. cum quis apprehendit hominem identificatum cum leone, apprehendit hominem realem, & leonem realem, quos vnit per propriam ipsius cognitionem, per quam hominem, & leonem in se distinctos insit vnius apprehendit eo modo, quo in constructione vniuersalis individua, quæ ex parte obiecti plura sunt, fiunt vnum intentionaliter per cognitionem, ex vi cuius insit vnius apprehenduntur, nulla ex parte obiecti ficta vnitæ. Hac ratione explicatam sententiam hanc tradit P. Herice tr. de scientia Dei disp. 8. c. 1. n. 1. pro qua refert nostros Comimbri. quam nullo fundamento confirmat, sed asserit ab ipso in Dialectica propugnatam fuisse. Alij vniorem, seu identitatem extremorum, in quibus vniò, & identitas non potest intercedere, non in cognitione, sed ex parte obiecti in illo aggregato vniorem, vel identitatem aliunde arreptam constituunt, per quam extranea extrema concipiuntur vnitæ, & identificata: exempli gratiā apprehendit quis hominem identificatum cum leone, in hac apprehensione se tenet ex parte obiecti homo, & leo, & identitas, quæ est inter animal, & rationale, per quam apprehenduntur identificari homo, & leo, quin apprehendatur aliquid per se fictum, quia homo, & leo, & identitas inter animal, & rationale sunt reales entitates. Similiter cū quis apprehendit Deum album, apprehendit Deum, albedinem, & inter Deum, & albedinem, realem informationem, quæ realiter est inter albedinem, & agnum, in quibus obiectis nihil per se fictum apprehendit, sed tantum ipsum aggregatum fictum dici potest.

4 Sententia hæc utroque modo explicata æquè displicet, quam per partes impugnabo, prius tamen contra auctores utriusque dicendi modi noto, non rectè dicere ens rationis includere aggregatum rerum inexistibilibus, quia omnia illa, quæ in aggregato constituunt, non solum singula seorsum possunt existere, sed omnia inter se realiter coexistere valent, quia in sententia P. Herice, aggregatum, in quo consistit ens rationis; quo apprehenditur homo identificatus cum leone tantum dicitur ex parte obiecti hominem, & leonem, qui non solum existere seorsum; sed simul inter se, cum identitate ipsorum, quæ in cognitione consistit, coexistere valent. Similiter aggregatum, quod constituitur iuxta secundum dicendi modum includens hominem, & leonem, & identitatem inter animal, & rationale nullam entitatem includit, quæ non possit omnibus aliis coexistere, & de facto omnes coexistunt modo in hoc insitū tēporis, in quo existunt homo, leo, & idēitas inter animal, &

rationale: ergo aggregatum, quod constituit utraque sententia, non solum dicitur entitates existibiles; sed coexistibiles, quæ de facto inter se coexistunt, neque aliquid fictum ponitur ex parte obiecti, cum omnia, quæ se tenent ex parte obiecti sint realia, neque ex parte actus quia ipsa cognitio realis est, negat ergo hæc sententia utroque modo explicata dari entia rationis, quod non clare illius auctores audent affirmare.

PRIMA CONCLUSIO. Contra primum dicendi modum quando ego apprehendo identificatum hominem, & leonem, seu rationale, & inanimabile, identitas horum extremorum non consistit in cognitione, sed in aliquo quod se tenet ex parte obiecti. Ratio est, quando ego affirmo *homo est leo*, non tantum non apprehendo distinctionem inter hominem, & leonem, sed apprehendo positivam identitatem, quam his externis convenire affirmo: ergo hæc identitas se tenet ex parte obiecti. Sed cognitio non se tenet ex parte obiecti, ut per se notum est, non enim quotiescumque ego per errorem dico *homo est leo*, cognosco cognitionem meam, neque ipsa cognitio est reflexa supra se ipsam: ergo identitas, quam apprehendo, & prædico non consistit in cognitione. Secundo: quando dico hominem esse lapidem, non apprehendo identitatem tantum intentionalem, sed entitativam physicam tenentem se ex parte obiecti apprehensi. Sed cognitio non potest esse identitas physica entitativa tenens se ex parte obiecti, sed tantum intentionalis tenens se ex parte actus: ergo non apprehendo identitatem, quæ in cognitione consistat. Maiorem probatio: cetera patent. Quando ego apprehendo, seu iudico hominem esse leonem, physice à parte rei esse idem apprehendo, seu iudico esse idem per identitatem physicam existentem à parte rei, quæ verè non est, ideoque illud iudicium est falsum, quod verum esset, si tantum attingeret identitatem intentionalem, quæ verè est dum existit cognitio, in qua consistit: ergo apprehendo, seu iudico identitatem physicam, & realem tenentem se ex parte obiecti.

SECUNDA CONCLUSIO. Quando homo, & leo apprehenduntur identificati, hoc est precisè non apprehensio positivè identitatis, sed tantum apprehenduntur per quamdam apprehensionem ex vi cuius non percipitur distinctio inter utrumque, sicuti apprehenduntur in hoc complexo animal, illorum identitas negativè consistit in cognitione, tunc autem nullum fit ens rationis, neque positivè dicitur *homo est leo*, & sed tantum apprehenditur homo, & apprehenditur leo, & non apprehenditur distinctio inter hominem, & leonem. Probatur hæc conclusio dum de vnitæ vniuersalis disputabam, quam hic tradidi, ut notum fieret, quæ vnitæ, vel idēitas potest in cognitione consistere, & ne ex hac vnitæ negativè, quæ consistit in cognitione confusa, & quæ ex parte obiecti non apprehenditur, fieret argumentatio ad vnitæ, seu identitatem positivè tenentem se ex parte obiecti, quæ positivè de extremis prædicatur.

TERCIA CONCLUSIO. Quando homo, & leo apprehenduntur identificati, identitas apprehensa non est illa, quæ intercedit inter animal, & rationale, sed alia ficta, & chimerica, quæ in nullo existit, neque existere potest. Probo hæc conclusionem: identitas inter animal, & rationale tantum identificat animal, & rationale, & non hominem, & leonem, sed identitas apprehensa identificat hominem, & leonem, ergo identitas apprehensa non est illa, quæ reperitur inter animal, & rationale. Dices identitatem, quæ est inter animal, & rationale non identificare realiter hominem, & leonem, sed illos identificare per rationem. Contradictas, quæ per rationem identificat hominem, & leonem apprehenditur per se ipsa immediate attingens hominem, & leonem: ergo apprehenditur cum quodam prædicato, ex vi cuius immediate attingit hominem & leonem: sed hoc prædicatū non reperitur in identitate reperta inter animal, & rationale: ergo identitas apprehensa habet aliquod prædicatū constitutivum, quod non reperitur in identitate reperta inter animal & rationale: ergo non est eadē idēitas, sed essentialiter ab illa distincta. quia id, quod habet aliquod prædicatū constitutivum distinctū ab alio, ab illo distingui necesse est. Eandem rationem rursus breviter expendo: identitas apprehensa inter hominem, & equum ex prædicato essentiali, quod intellectus in illa concipit est attingentia hominis, & equi, quia per se ipsa apprehenditur essentialiter attingens hominem, & equum, sed idēitas, quæ est inter animal, & rationale non est attingentia hominis, & equi: ergo essentialiter distinguitur idēitas, quæ apprehenditur inter

inter hominem, & equum ab identitate, quæ est inter animal, & rationale. Dices intellectum superaddere identitati, quæ est inter animal, & rationale attingentiam ad hominem, & equum. Contrà: illa attingentia, quam tu vocas superadditam non additur alicui, quod iam supponatur unio inter hominem, & equum, sed est id, per quod constituitur unio illa, quæ percipitur inter hominem, & equum: ergo unio percepta inter hominem, & equum constituitur essentialiter secundum hunc dicendi modum ex identitate inter animal & rationale, & ex illa attingentia, quam intellectus fingit: ergo est identitas chimerica conficta ex identitate reali, & attingentia ficta. Deinde quid sit de constitutivione identitatis, illa attingentia ad hominem, & leonem, quæ superadditur identitati, quæ est inter animal & rationale, ut intelligatur identificans hominem cum leone, neque existit, neque potest existere: ergo est purè ficta: ergo in ente rationis, quod fingitur, quando agnoscitur homo identificatus cum leone, apprehenditur ex parte obiecti aliquid omnino fictum, & chimericum, quod negant, qui in aggregato rerum inexistibilem ens rationis constituunt, siue hoc obiectum fictum sit identitas, siue modus attingentia superadditus identitati, quæ est inter animal, & rationale, ut percipiatur identificans hominem, & equum. Idem, quod dixi de identitate inter hominem & equum intelligendum est eodem modo de unione ficta inter Deum, & albedinem, & de distinctione reali, seu relatione partis ad partem inter animal, & rationale.

8 **QUARTA CONCLUSIO.** Quando apprehenditur ens rationis omnino simplex absque ulla compositione totum id, quod ex parte obiecti apprehenditur, est chimericum, & fictum. Conclusionem probò, & declaro: Quando apprehendo alium Deum summe simpliciter distinctum à Deo Optimo Maximo, & illi similem, apprehensio terminatur ad obiectum fictum secundum se totum Ratio est manifestata: Deus ille apprehenditur simplex, & incooperatus ad instar Dei Optimi maximi existentis: ergo non est aliquid in illo Deo quod possit esse obiectum reale, & aliud quod sit obiectum rationis terminans apprehensionem: ergo vel totum obiectum est reale, vel totum est fictum, ubi enim neque per rationem est unum, & aliud, non potest esse unum reale, & rationis aliud: totum esse fictum, & non reale facile probatur: obiectum illud apprehensum, est quidam Deus, qui non est hic verus Deus existens: sed omnis Deus, qui non sit hic verus Deus de facto unicus existens, est chimericus, & repugnans: ergo Deus ille apprehensus distinctus à Deo Optimo Maximo est simulacrum quoddam mente fictum, & omnino chimericum.

9 Dices nihil apprehendere ex parte obiecti quando apprehendo alium Deum distinctum à Deo Optimo Maximo, quàm ipsum Deum verum, ut distinctum à se ipso. Contrà: quando apprehendo Deum distinctum ab isto Deo vero, illi apprehendo distinctum per suammet intrinsecam entitatem à Deo vero existente: ergo apprehendo in illo aliquid prædicatum positum, quod non est in Deo Optimo Maximo: ergo apprehendo Deum constitutum per alia prædicata ab his quæ sunt in Deo vero existente: ergo non apprehendo eundem Deum, sed alium ab isto distinctum.

10 Ex his inferes ens rationis semper includere aliquid fictum, & aliquando constare ex rebus veris, & realibus, & ex aliquo rationis, ut contingit in esse rationis, quo concipio Deum album, in quo Deus, & albedo reales entitates sunt; informatio autem albedinis respectu Dei est ficta, ratione cuius totum concretum *Deus albus* dicitur fictum, & in his entibus rationis, non solum identitas, unio, seu relatio est rationis: sed aliquando etiam extremum alterum, ut contingit, si apprehendatur Deus alius distinctus à Deo Optimo existente informatus albedine, in quo casu subiectum, quod concipitur albedine informatum est fictum, & informatio similiter est ficta, forma autem, quæ est albedo, realis est. Aliquando verò totum obiectum fictum est, ut contingit quando obiectum apprehensum est omnino simplex. Inferes secundo causalitatem, ex qua resultat ens rationis esse cognitionem, per quam cognoscitur, quæ illius ex rinfeca existentia dici potest, non tamè intrinseca, quia ex stentia entis rationis non distinguitur ab ipso ente rationis, quod à cognitione reali distingui necesse est, quia nihil fictum identificatur cum aliquo reali, & quia ens rationis consistit in obiecto cognitionis, quod à cognitione distinguitur, cognitio enim, quæ hircoceruum agnosco, non ad se ipsam terminatur.

Notabis etiam denominationem cogniti esse superadditam enti rationis provenientem à cognitione, ex vi cuius est, & cognoscitur, quia licet non habeat aliud esse præter illud, quod habet ex eo quod cognoscatur, seu quod resultat ex cognitione, nihilominus illud esse ex vi cognitionis resultat denominationem cognitum cognitione reali, quæ denominatio ex parte formæ realis est, & ex parte obiecti omnino ficta. Rem clarè percipies exemplo entis realis per physicam actionem producti. Calor productus nullum aliud esse habet præter illud, quod recipit ex vi productionis, nihilominus denominatio producti, etsi ab illo sit inseparabilis, illi est superaddita præcedens ab actione distincta ab ipso calore, sic contingit in hircoceruo, qui ex vi cognitionis recipit illud esse obiectum, quod tantum habet denominari cognitum per cognitionem ab illo distinctam, seu per causalitatem, ex vi cuius resultat, quæ in cognitione consistit. Inferes ex hac doctrina cum dicitur ens rationis nullum aliud habere esse præter hoc quod est cognoscitur, non ita debere intelligi, ut ipsi cognosci sit ipsi esse entis rationis, seu ipsum ens rationis, quia cognosci dicitur cognitionem ipsam, quæ ab ente rationis distinguitur. Intelligendum est illo loquendi modo ens rationis non habere aliud esse præter illud quod resultat ex cognitione, cui aduenit denominatio cogniti, neque habere aliud fieri præter cognosci.

Multi moleste inquirunt, & prolixè disputant, quid sit illud fictum obiectum, quod denominatur cognitum, & resultat ex cognitione, in quo consistit ens rationis, qui ut bene notat Ariag. disp. 6. sect. 5. in fine, difficile percipiunt, quid sit ens rationis, quia existimant in illo aliquid reale reperiunt. Est ergo illud obiectum, in quo formaliter ens rationis consistit, non aliquid reale existens, aut possibile, sed tantum purè terminans cognitionem, in quod fertur cognitio, quæ dicitur factiva entis rationis, quod clarioribus terminis explicari non valet, neque illius quod non est proprium esse amplius est indagandum, esse enim per rationem non est esse: quod enim per rationem tantum est simpliciter non habet esse; sed potius illius non esse supponitur, ut per rationem habere esse dicatur.

Obiic. primò: cognoscibilitas est passio entis realis: ergo ens purè fictum, & non reale non potest esse cognoscibile. Resp. cognoscibilitas sequi naturam entitatis, & quale fuerit ens, tale esse illius cognoscibilitatem obiectivam, quia hæc non distinguitur ab ente, & ita cognoscibilitas entis realis est ens reale, & cognoscibilitas entis rationis est ens rationis. Instabis ens rationis est cognoscibile realiter: ergo habet cognoscibilitatem realem. Probo antecedens: ens rationis cognoscitur realiter: ergo est cognoscibile realiter. Antecedens negat nemo, consequentia videtur efficax, quia unquodque cognoscitur in quantum est cognoscibile. Resp. magnà committi æquivocationem in termino *realiter*, quæ aufero distinguendo primū antecedens: ens rationis est cognoscibile realiter, sumpto termino *realiter* ex parte cognitionis, quod est dicere, est cognoscibile per cognitionem realem, concedo antecedens: ens rationis est cognoscibile realiter, sumpto termino *realiter* ex parte obiecti, ita ut sit idē, ac dicere: ens rationis habet in se cognoscibilitatem obiectivam, quæ sit entitas realis, nego antecedens: ergo est cognoscibile realiter distinguo consequens: extrinsecè ratione cognitionis realis, quæ ad illud potest terminari, concedo consequentiam: intrinsecè per propriam cognoscibilitatem entitativam, nego consequentiam. Ut rem explicarem distinctionis terminos pluribus exposui verbis, quos paucis arguenti darem distinguendo illud primum antecedens: ens rationis est cognoscibile realiter: ex parte actus concedo: ex parte obiecti nego.

Obiic. secundò: Cognitio supponit obiectum, circa quod versatur. Sed ens rationis per cognitionem factum non potest supponi ad cognitionem; ergo cognitio non potest ferri in ens rationis tanquam in obiectum. Resp. cognitionem terminatam ad ens rationis esse quasi factivam sui obiectivi (dico quasi quia ens rationis sicuti propriè non est, propriè non fit) & illud non supponere, neque ab illo à priori trahit speciem, sicuti productio non supponit terminum, in quem tendit, neque ab illo à priori recipit entitatem, aut specificationem, ut dicebam Contr. 14. de anima Punct. 4. & 5.

Obiic. tertio: Intellectus non potest producere speciem expressam obiecti, cuius non habet speciem impressam: sed non habet speciem impressam entis rationis: ergo non potest producere

producere speciem expressam illius. Resp. intellectum per alias species producere speciem expressam obiecti, cuius non habet proprias species impressas. Instabis: species impressæ ordinantur ad producendam speciem expressam obiecti cuius propriæ dicuntur: ergo non possunt producere speciem expressam aliorum obiectorum, quorum non sunt propriæ. Intendit probare argumentum non posse à nobis cognosci obiecta quorum species proprias non habemus, ex quo inferretur tantum cognosci à nobis in hac vita accidentia, quæ sensibus externis percipimus, & aliquos internos actus, quos experimur, non verò Deum, neque Angelum, imò neque substantiam aliquam materialem, quia horum obiectorum species proprias non habemus, quod in nullius mentem potest incidere. Resp. quamlibet speciem impressam ordinari ad producendam speciem expressam obiecti cuius est propria species, per accidens, tamen ex coniunctione aliarum, cum quibus coniungitur, omnes per modum vnius principij, quasi per monstruosum partum producant speciem expressam, quam nulla species impressa, ex his, quæ principium illud adæquatam constituunt seorsim sumpta intendebat producere.

16 Obiic. quarto: ens reale non potest dependere ab ente rationis: ergo non potest dari cognitio realis de ente rationis. Antecedens est certum, quia nihil reale physicum est dependens ab illo quod non est reale; sed tantum per fictionem existit. Consequentiam proba: Cognitio de ente rationis implicat existere non existente ente rationis: ergo non existente ente rationis non existeret cognitio circa illud: ergo eo ipso quod datur cognitio terminata ad ens rationis ab ipso ipso quod datur cognitio terminata ad ens rationis non posse adhuc de potentia absoluta existere, quin existat ens rationis eo modo, quo existere dicitur, nego tamen sequi ex hoc cognitionem realem dependere ab ente rationis, quia hæc connexio non est effectus cum causa, neque adhuc causæ cum effectui, qui propriè sit effectus, sed tantum representationis cum obiecto, non secundum esse reale, sed secundum esse terminatum, quod in ente rationis nihil reale est, sed purè fictum per se ipsam cognitionem, quæ ad illud quod non est terminatur.

17 Obiic. quinto: ens rationis independenter ab omni intellectu est ens rationis: ergo ante omnem cognitionem: ergo non habet esse ex eo, quod cognoscatur. Resp. falsam esse propositionem, si illud est dicat existentiam actualē, vel potentialem, quia existentia actualis entis rationis necessariò est ab actuali cognitionis existentia, & existentia potentialis seu possibilis ab existentia potentiali, seu possibili cognitionis. Si autem illud est dicat connexionem essentialē prædicatorem, ita ut faciat hunc sensum: ens rationis ita essentialiter est ens rationis, ut eo ipso quod sit necessariò sit futurum ens rationis, & non possit facere intellectus, ut sit aliud, vel ut non sit ens rationis propositio est vera, sed eodem modo homo, qui essentialiter dependet à Deo, ita est animal rationale, ut eo ipso quod supponatur existens non possit de potentia absoluta non esse animal rationale aut esse aliquid distinctum ab animali rationali.

PUNCTUM III.

Divisio entis rationis in ens rationis ratiocinans, & ratiocinantis, seu chimæricum.

Vulgaris est divisio entis rationis in ens rationis cum fundamento in re, & ens rationis sine fundamento in re: hoc dicitur ens rationis ratiocinans, & purè chimæricum, illud rationis ratiocinans. De hac divisione multum dissentiant recentiores, quidam illam impugnant, quia existimant omnia habere fundamentum in re. Pro hac sententia referunt P. Soar. disp. 42. Metaph. sect. n. 1. & referre possent P. Vals. a. p. disp. 114. n. 15. ubi docet intellectum humanum nullam fingere relationem rationis pro libito suo: sed cogi ad illas fingendas. Alij asserunt nullum ens rationis habere fundamentum in re, sed omnia ab ipso vilo fundamēto fingi ab intellectu. His patrocinari videtur Hurt. disp. 19. sect. 4 §. 72. ubi asserit omne ens rationis esse fictum sine fundamento in rebus proximo, vel remoto, quod constare dicit ex D. Thom. opusc. 42. cap. 1. & se ipsum refert §. 64. & 69. & per totam sectionem tertiam ubi eandem tradit doctrinam. Ceterum si attentè inspicatur Hurt. mens

constabit ipsum tantum docere nullum dari fundamentum in rebus, ex quo mediātē ens rationis oriatur, vel in quo proximè aut remotè radiceatur, sed tantum immediātē ex cognitione resultare: verò hæc cognitio fundamentum habeat in rebus ipsis, vel illo careat, locis citatis Hurt. non definit.

Recentiores, qui asserunt nullum ens rationis habere fundamentum in re, suam sententiam suadent ex eo, quod non fiat ens rationis cum concipitur hircocerius, alie ve huiusmodi chimæra cum exclusionē suæ existentie, seu per actum, quo iudicetur, vel apprehendatur non existens, sed per actum, quo positiuè apprehendatur, ut existens, habens verum esse ad quem actum, nullum cogit fundamentum, quia etsi ex eo quod cognoscimus, negationem hircocerui, teneamur hircocerum apprehendere, non teneamur illum apprehendere, aut iudicare ut verè existens, sed possumus illum iudicare, ut exclusum ab existentia, in quem actum, potius quam in alium inclinatur cognitio negationis illius, ex vi cuius nullum sit ens rationis. Non aſſentior huic dicendi modo, quia existitio per actum, quo iudicamus existentiam hircocerui, esse impossibilem, seu esse negatam existentie fieri ens rationis, quia per actum illum apprehendimus ipsam hircocerui chimæram distinctam à negatione sui, imò de illa iudicium ferimus, cum dicimus non existere, quæ chimæra, ut distincta negatione eo modo quo apprehenditur tantum habet esse obiectivum in intellectu, & est purum figmentum. Itaque cum ego dico, hircocerius non existit in rerum natura, duo se tenent ex parte obiecti huius actus: negatio existentie, & ipsa existentia hircocerui, cui ego affirmo negationem accideret. Negatio existentie hircocerui est ens reale negativum, quia realiter à parte rei est negatio existentie hircocerui, quæ nihil aliud est, quam non esse existentiam hircocerui, existentia hircocerui tantum habet esse obiectivum in intellectu, & est purum figmentum. Neque intellectus valet apprehendere chimæram, ut non existentem, quin ipsam chimæram positiuè existentiam apprehendat, tanquam id, quod remouet negatio, quia chimæra non existens dicit ipsam chimæram, & dicit negationem existentie, & cognitio negationis existentie chimære respicit tanquam obiectum directum negationem realem, & tanquam obiectum indirectum, & oblique cognitum existentiam ipsius chimære, quæ est primum figmentum, neque est inconueniens apprehensionem seu iudicium attingere extrema contradictioni, aut priuationi opposita, dum non est formalis assensus circa verum obiectum, potius enim sæpe sæpius id necessarium est, quia non valet intellectus cognoscere priuationem, quin cognoscat habitum, quem priuatio remouet.

Recentes, qui asserunt omne ens rationis habere fundamentum in re, sic arguunt, nullum est ens rationis, cuius non datur in re negatio realis, sed quilibet negatio necessariò cogit intellectum, ut cognoscat habitum, cuius est negatio: ergo nullum est ens rationis, quod non habeat aliquid in re, videlicet sui negationem, quod cogit intellectum ad illud cognoscendum. Positiuum aliud fundamentum ad omne ens rationis cognoscendum ego designo. Omne ens rationis est obiectum alicuius cognitionis realis: ergo, qui distinctè cognouerit illam cognitionem, cuius ens rationis est obiectum debet illud necessariò cognoscere: ergo aliquid reale datur in rerum natura, quod cogit intellectum cognoscere quodcunque ens rationis. Primum antecedens est per se notum, consequentia facile probatur. Nulla cognitio potest distinctè cognosci, quin cognoscatur suum obiectum: ergo cognitio illa, quæ terminatur ad hoc ens rationis, quam dari certum est, non potest cognosci, quin cognoscatur hoc ens rationis: ergo datur aliquid reale, quod non possit cognosci, quin cognoscatur hoc ens rationis, & idem dico de quocunque alio.

Rationibus prædictis inueniri fundamentum in re, non solum, quæ inuiter intellectum, sed quæ illud cogat ad ens rationis cognoscendum, & fingendum, quod est idem, non inficior, verum adhuc potest subsistere prædicta entis rationis distinctio, ex eo, quod his fundamentis prædictis, & aliis similibus, si quæ sunt alia communia omni entis rationis cognoscendo, in quibus omne ens rationis exegitabile par fundamentum habet, quod ad illud cognoscendum, & fingendum cogat intellectum apprehendentem illius negationem, vel cognitionem ad illud terminatam: sunt alia entis rationis quorum cognitiones specialia habent fundamenta distincta ab illis, quæ communia sunt omni cognitioni.

cognitioni entis rationis Sic ens rationis, quo fingimus tenebras in se entitatem quandā similem nigredini, vel esse ipsam nigredinem fundamentum habet respectu nostri intellectus imperfecti cognoscens illa obiecta, quorū species caret in negatio tenebrarum esse, quod ob sui maximam imperfectionē, & quia non est esse, sed potius non esse difficile potest, vt nō ens ab intellectu apprehēdi, qui omnia instar entū sēper apprehēdit. Similiter ex visione, & ex modo, quo significamus habitudinē visionis ad parietē, quē dicimus esse visum, fundamentū defumit intellectus vt percipiat esse visum dicere in pariete intrinsecā aliquā formā illi inhārentem. Eadem ratione ex eo, quod videamus hominē, & equū habere quasdam operationes similes, & alias dissimiles, fundamentū defumit intellectus, vt apprehendat quoddā pradicatū cōmune homini, & equo, in quo conueniant, & aliud distinctū in vnoquoque eorū, per quod differat, & vt hoc apprehēdat vt inferius, & illud, vt superius. Quā fundamēta, neq; alia similia nō habet intellectus vt fingat plures Deos, neq; vt fingat hircocerū, aut alias chimāras, quarū cognitiones solū possunt habere fundamēta illa cōmunia omnibus cognitionibus entū rationis, quā suprà recēsumus, videlicet cognitionē terminatā ad illud ens rationis, & negatiōē eiusdem entis rationis, quā necessariō determinat intellectū ad illud cognoscendū.

Notare autem oportet differentiam quandam inter illa fundamēta cōmunia omnibus cognitionibus entis rationis, & hęc specialia, quā modo retuli, quod illa cōmunia non solum inuitant intellectū, & illi occasione aliquā prębent, vt fingat ens rationis, sed illū quantumvis perfectē cognoscētem cogunt ad ens rationis cognoscendū, & consequenter ad illud faciendū, si omnis cognitio entis rationis illius est factiua; alia verō specialia fundamēta non cogunt intellectū ad ens rationis fingendū, quia benē quis cognoscere potest visionem terminatā ad parietē, & parietē visum, quin apprehendat formā aliquā intrinsecē inhārentem parietē, & similiter potest cognoscere hominē, & equū cum aliquibus operationibus similibus, & & aliis dissimilibus, quin apprehendat has operationes oriri in homine, & in equo à principiis inter se distinctis, quorum vnum sit commune homini, & equo, & aliud propriū vniuscuiusque; valet etiā has negationes cognoscere, quin apprehēdat esse entitates positiuas, & hęc omnia sine his signentis cognoscit, qui res vt sunt in se apprehendit, nullus tamen neque adhuc Angelus valet cognitionem ad hircocerū terminatā distinctē apprehēdere, quin hircocerū terminantē hanc cognitionem apprehendat. Differentia hęc ex eo oritur, quod cognitiones entū rationis, quā intellectū cogunt ad entia rationis cognoscēda, fundamēta habent in ipsis rebus, seu in obiectis ipsis, & ita quemcumque intellectū cogunt ad hęc entia rationis cognoscēda; illa verō fundamēta, quā non cogunt, sed inuitāt ad entia rationis cognoscēda, potius sunt in ipso intellectu imperfectē cognoscēte, quam in obiectis ipsis. Si enim intellectus, vt sunt in se obiecta cognoscere, nunquam ex tenebris, seu ex pariete viso fundamētum defumeret ad fingendū tenebras esse nigredinem, & rationem visi esse formā aliquā intrinsecē inhārentem subiecto, quapropter nunquam his ductus fundamēntis Angelus hęc entia ratiois apprehendit.

Est etiā alia differentia inter cognitiones entium rationis innitentes his distinctis fundamētis, quā ex modo assignatā originē trahit, cū enim intellectus cognoscit ens rationis ductus fundamēto cogente, illud cognoscit eadem cognitione, quā fundamētum cognoscit, cognoscit enim est rationis & fundamētum illud in recto, & tanquam obiectum directum, hoc in obliquo, & tanquam obiectum indirectū, quia nequit intellectus fundamētum cognoscere, quin eadē cognitione cognoscat ens rationis tanquā obiectum illius, si illud cognoscat per cognitionem reflexam in cognitione directā ad illud terminatā, vel tanquam habitum, quem fundamētum remouet, si in sui negatione cognoscatur. Cū verō intellectus ductus fundamēto inuitante, & non cogente postquam per vnica cognitionem fundamētum apprehendit, potest per aliam adequatē distinctā cognoscere ens rationis, tanquam obiectum directum, & adequatū entis rationis, quia cognitio fundamēti nullam connexionem habet cum cognitione entis rationis, & ita potest ab illa separari: exempli gratia apprehendo parietē esse visum cognitione quadam nimis confusā, quā non discernō, neque

adhuc ex vi illius dubito, an parietē esse visum dicat formā illi intrinsecā, vel extrinsecā, postea ex hac cognitione fundamētum defumo ad inquirendū, quid sit in pariete esse visum, & ex modo, quo hęc denominatio obiecti visi apprehenditur, & significatur instar formę intrinsecę fundamētum defumo ad illam apprehendendam, vel iudicandam, non solum per cognitionem, quā illam repręsentet instar formę intrinsecę, seu per species formę intrinsecę, sed etiā ex parte obiecti vt formam intrinsecā, & subiecto inhārentem, ex vi cuius cognitionis ens rationis fingitur. Quomodo verō differant rem apprehendere instar formę intrinsecę, seu per species formę intrinsecę, & illā apprehendere ex parte obiecti, vt formam intrinsecā, dicam Punct. 4. n. 3. vbi differentia istam exponā, in negationibus, quā instar rerū positiuarū, vel vt res positiuę apprehenduntur. Nota insuper posse intellectū quando nō occurrit fundamētum, quod cogit cognoscere ens rationis illud cognoscere cognitione non innitente tali fundamēto, imō postquam fundamētum occurrit, ens rationis intellectus illo fundamēto coactus agnoui, potest iterū ex vi alius cognitionis idem ens rationis agnoscere nullo ductus fundamēto, non enim quoties quis apprehēdit plures Deos illos apprehendit, quia prius apprehēderit negationes illorū, vel cognitionē ad illos terminatā, sed sępe sine his fundamētis per hęc, & alia similia signēta ex diffractione animi, vel pro libito voluntatis vagatur intellectus.

PUNCTUM IV.

Dividitur ens rationis in omnes suas species.

Elebris est diuisio entis rationis in priuationē, negationem, & relationem, quam totis viribus propugnāt Thomistę, & admittit P. Val. q. 1. p. q. 28. art. 1. de qua doctē multa P. Soar. disp. 54 Metaph. sect. 4. Ex duplici capite potest diuisio ista vitari, vel quia omnia membra diuidentia entia rationis non sint, & ita non comprehenduntur sub diuisio: vel quia duntaxat entia rationis, quā ad nullū ex his membris diuidentibus pertineant, & ita omnia simul sumpta non æquē pateant ac diuisum: vtrumque breuiter inquiram, & definiam. Dārī relationes rationis apud omnes qui relationes admittunt inconcussū est, de negationibus potest esse difficultas circa primam conditionem requisitam, vt possit subsistere assignata diuisio.

Mihi est omnino certum dari plura entia rationis negatiua, seu plures negationes rationis. Ratio est facilis: possum apprehendere plures negationes, quā dari repugnent in rerum natura, seu quarū habitus necessariō existant in rerum natura, ita vt implicet non existeret: ergo negationes illę tantum habebunt esse obiectiuē in intellectu: ergo sūt pura signēta. Probo antecedens, quando apprehendo negationem existentia Dei, & negationes trium personarū Trinitatis, apprehendo negationes, quarum habitus sunt summē necessarij, & summē non repugnantes: ergo tales negationes in se sunt repugnantes, cum implicet simul existere habitus, & negatio, & eo ipso, quod non possit non existere habitus, non possit negatio existere: ergo negationes illę tantum habent esse obiectiuē in intellectu: ergo sunt pura signēta. Confirmatur: non magis repugnat Deus alius existens distinctus à Deo optimo maximo, quā Deus Optimus Maximus non existens: ergo sicuti, qui apprehendit Deum alium existentem distinctum à Deo Optimo Maximo, apprehendit obiectum repugnans, & facit ens rationis: sic similiter, qui apprehendit Deum Optimum Maximum non existentem, vel negationem existentia Dei Optimi Maximi existentis apprehendit negationem quādam in se repugnantem, & facit ens rationis. Simile signētum fingit, qui apprehendit Angelum repugnantem produci à Deo, vel negationem alius obiecti necessarij, quia eo ipso quod obiectum ita sit necessarium, vt non possit neque diuinitus deficere, illius negatio implicationem inuoluit, etsi habeat esse obiectiuum, nullum habebit præter illud, & erit ens rationis.

Negationes alię habitū, qui possunt deficere, & qui de facto deficiunt, sicuti negatio lucis, seu caloris existentis dupliciter possunt apprehendi. Primō apprehendi possunt vt entia negatiua, seu non entia, quod est idem, ita vt dicat intellectus: negatio caloris nihil aliud est, quā calorē non esse, nulla alia entitate positiua superaddita. Alio modo potest intellectus apprehendere negationes istas,

v. g.

v.g. negationē caloris, de qua agebamus vt entitatē quandam nigredini similem, vel identitatē cum nigredine physicē, & positiuē productā, & existentē, ita vt apprehendat negationem caloris, seu non esse caloris formalissimē esse entitatem aliam positiuam, existētem, & produci. Posteriorē modum apprehendēdi negationes admittunt omnes, priore impugnant nonnulli, quia nos non valemus negationes, vt sunt in se, seu potius vt in se non sunt apprehendere, sed semper illas apprehendimus instar rerum positiuarum, & per species rei positiuā, quia non habemus propriam negationis speciem, & ita semper hanc, vt rem positiuam apprehendimus. Decepit sic arguentes ipsos nō apprehendisse, aliud esse nos apprehendere negationem instar rei positiuā, vel per species rei positiuā, aliud apprehendere negationem ipsam in se esse entitatem positiuam, & illam formaliter, vt positiuam intrinsecē apprehendere, quæ inter se maximopere differunt, primum enim competit omnibus cognitionibus, quibus negationes cognoscimus, quā species non habemus secundum aliquibus tantum, quibus non solum obiectū per alienas species cognoscimus, sed illud nobis fingimus. Pater prædicta differentia in cognitione, quæ ego primam Trinitatis personam apprehendo, cuius non habeo species, ex vi cuius per species senis Patrem æternum apprehendo, & instar senis mihi obicitur, adhuc per actum supernaturālē fidei, quo agnosco primam Trinitatis personam, nihilominus per illum actum non iudico neque apprehendo Patrem æternum senem esse, neque verum est dicere per illum actum agnoscere Patrem æternum esse senem, etiam si verum sit dicere me per illum actum Patrem æternum instar senis, vel per species senis cognoscere. Similiter quoties cognosco Angelū, illū instar iuuenis agnosco agnosco tamen in illo obiecto directē cognito, videlicet in Angelo, non esse illud corporeum esse iuuenis instar cuius Angelum apprehendo, idem dico de omnibus entitatibus, quæ per proprias species cognoscuntur. Ex quo inferes aliud esse apprehendere negationem instar rei positiuā, & per species rei positiuā, aliud illā, vt rem positiuā apprehendere, & aliud esse apprehendere rem spiritualement instar corporeæ, seu per species rei corporeæ, aliud illam apprehendere, vt formaliter in se ipsam intrinsecē corpoream, & in vniuersum aliud esse rem instar aliū apprehendere, & aliud formaliter, vt aliam, seu cum aliis prædicatis in se intrinsecē imbibitis apprehendere. His positis

4 Cū negatio non solum instar rei positiuā, sed etiam formaliter, vt rem positiuam apprehenditur, talis apprehensio ad ens rationis terminatur. Ratio præsto adest: ex vi talis apprehensionis impingitur negationi prædicatū quoddam positiuum, quod illi repugnat, & nihil negatiuum in negatione apprehenditur, & si apprehenditur aliquid negatiuum apprehenditur identitatum cum positiuo, sed negatio habens aliquid purē positiuum, vel aliquid positiuum identitatum cum negatiuo est obiectum in se repugnans: ergo obiectum illius apprehensionis est obiectum repugnans, quod tātum habet esse in illa apprehensione, ex vi cuius fingitur, & est formalissimē ens rationis. Dissentiat nullus ab hac conclusione.

5 Negatio apprehensa per species rei positiuā, vel instar rei positiuā quando apprehenditur ex parte obiecti vt purum non esse rei, cuius est priuatio, & absque vlla intrinseca admixtione rei positiuā, per cuius species, vel instar cuius apprehenditur non est ens rationis, neque fictum, sed reale non esse rei, quod absque vlla fictione cognoscitur. Probatur conclusio: cognitio illa ex parte obiecti directi non attingit aliquid prædicatum positiuum, sed tantū negatiuum, quod est non esse rei positiuā, sed hoc non esse nō est ens rationis, quia secluso omni figmento sole occidente est non esse lucis, quæ antea erat, & est homo cæcus, seu non potens videre, & est non esse cuiusvis qualitatis, quia quamuis ego me modo ab omni figmento abstinēam, non sum calidus vt octo, & sum carens calore vt octo: ergo qui cognoscit me non esse calidum vt octo: seu me carere calore vt octo, non cognoscendo me carere calore vt octo per aliquid positiuum, sed præcisē per non esse caloris vt octo non cognoscit aliquid fictum, quod non sit antecedenter ad illam cognitionem, & independentē ab illa, quantumvis obiectum illud imperfectē cognoscat, & per alienas species, & instar aliū rei, quia ens rationis sumendum non est ex modo, quo obiectum cognoscatur, sed

ex obiecto, quod cognoscitur, & quotiescumque Deus infuit, & summē perfectē cognoscens aliquid obiectum non cognoscit ens rationis, sed reale, neque ego impetissimē cognoscens idemmet obiectum facio ens rationis, quia obiectum, quod in ordine ad vnam cognitionem ens rationis non est, non potest in ordine ad aliam esse ens rationis, vt probauit punct. 1. n. 7. Confirmatur: quando ego cognosco angelum instar iuuenis, etiam si repugnet ipsi esse iuuenem, Angelus à me cognitus non dicitur ens rationis: ergo quādo cognosco negationem instar rei positiuā, etiam si repugnet negationem esse non positiuam: negatio cognita non erit ens rationis. Si enim quoties rem agnosco instar alicuius, cuius prædicata illi repugnant nō rem veram, sed ens rationis agnoscerem, cum semper res tur, nunquam res veræ spirituales, sed loco illarum figmentum cognosceretur, & ita nunquam Deus à viatoribus cognosceretur, sed cognitiones abstractiue, quas dicimus ad Deū terminari, non terminaretur ad Deū, sed ad ens rationis, quod si per abstractiue cognitiones nō Deū, sed loco illius ens rationis cognosceremus, cū alias cognitiones in via non habeamus, non possemus Deū cognoscere, & consequenter, neque illum amare, quod est plusquam erroneū.

Dixi negationem cognitam instar nigredinis, & obiectum directum illius cognitionis non esse ens rationis, adhuc tamen poterat esse quæstio, an ex vi illius cognitionis fieret aliquod ens rationis distinctum à negatione, quod intellectus simul cum negatione reali, vt distinctum ab illa apprehenderet. Posset quis dicere ex vi apprehensionis abstractiue, quæ apprehenditur negatio instar nigredinis apprehendi negationem, vt obiectum directum reale, & apprehendi nigredinem, vt obiectū indirectum reale, & insuper apprehendi relationem quandam similitudinis inter negationem, & nigredinem, quia negationem ipsam, vt similem nigredini apprehendimus, quæ relatio erit in se repugnans, & purum rationis figmentum. Etiam si admitteretur talis relatio rationis, adhuc stare negationem sic apprehensam non esse ens rationis, verum tamen nullo modo talis relatio admittenda est, quia cum intellectus apprehendit instar nigredinis relationem, neque ex parte obiecti directi, aut indirecti concipit distinctionem aliquam inter negationem, & nigredinem, quam concipere necesse est vt relationem concipiat, & similitudinem positiuam, sed tantum dicitur cognoscere negationem vt similem, vel instar similem cum nigredine, quia ex vi illius cognitionis, ita cognoscitur ac si non haberet positiuam similitudinem, aut diuersitatem à nigredine, sicuti dixi in constructione vniuersalis cognosci indiuidua, vt similia inter se similitudine quadam negatiua, hoc est in nullo cognosci vt dissimilia, aut distincta, quod fit absque vilo obiecto ficto ex parte obiecti, præcisē ex eo, quod cognitio sit ita imperfecta, vt ex vi illius non valeat intellectus discernere inter obiecta, quæ ex vi illius attinguntur. Ex hoc infero in cognitione abstractiua eo præcisē quod abstractiua sit, non fieri ens rationis, cum plures dentur ad obiecta vndique realia terminata, licet aliarum plurimæ ad pura figmenta terminentur.

Statuimus dari negationes reales, de quibus, & de priuationibus indiscriminatim mentionem feci, quia illarum differentie ex pluribus locis notissimæ sunt, & circa præsentem quæstionem, eadem est omnino ratio de priuatione, & de negatione. His tamen negationibus realibus statutis, adhuc potest subsistere diuisio entis rationis in priuationem, & negationem, si ex capite non deficiat, quia ex eo quod ens rationis rectē diuiditur in priuationē, negationē & relationem non debet inferri, omnem negationem esse ens rationis, sicuti non debet inferri omnem relationem esse relationem rationis, absque controuersia enim admittuntur relationes reales, & nullus ex hoc capite diuisiōem improbat, quapropter miror quā plurimos impugnantes hanc diuisiōem, ex eo quod dentur negationes reales, aliunde admittentes relationes aliquas rationis, & omnem negationem apprehensam non solum instar rei positiuā, sed etiam, vt rem positiuam esse ens rationis. Requiritur ergo, vt prædicta diuisio subsistat omne ens rationis in particulari assignatum esse relationem, vel priuationem, aut negationem, quia membra diuisiōis, quæ sub illo diuisio debent cōprehendi non sunt priuatio, aut negatio vt cumque sed priuatio rationis, & negatio rationis, sicuti aliud membrum diuidens non est relatio vt cumque, sed

sed relatio rationis, diuisionis enim sēsus hic est: ens ratio-
nis aliud est priuatio rationis, aliud negatio rationis, aliud
relatio rationis: ergo ex eo quod sint priuationes, & nega-
tiones reales, dum aliæ superflue priuationes, & negatio-
nes rationis, quæ sint mēbra diuisionis sub illo diuiso con-
tenta, recte poterit consistere diuiso: nihil ergo huiusque
contra prædictam diuisionem ex doctrina tradita actum
est. Videndum modò an ex alio capite non constet diuiso,
videlicet quia dantur entia rationis, quæ relationes non
sunt, neque priuationes, aut negationes.

8 Sentio intellectum non solum fingere priuationem, ne-
gationem, & relationem rationis, sed etiam substantiam,
quantitatem, & qualitatem, & reliqua omnia prædicamē-
ta rationis, ita ut entia rationis per omnia prædicamenta
vagentur, & sepe confingi ex entitatibus, ad diuersa præ-
dicamenta pertinentibus, quis enim cohibere potest intel-
lectum, ne apprehendat substantiam infinitam cum quan-
titate identificatam, & quantitatem identificatam cum
actione & sic de aliis prædicamentis. Dices in his
figmentis tantum fingi identitates extremorum, & hæc
esse relationes, & ita omnia hæc figmenta ad
relationem spectare. Contrā: identitas, quæ fingitur
inter hircum, & ceruum, cum hircocervus fingitur
eo modo se habet in ordine ad intellectum fingentem res-
pectu extremorum, ac se habet in re identitas realis anima-
lis, & rationalis in ordine ad sua extrema, concipitur
enim ficta illa, similis huic reali identitati: sed identitas
inter animal, & rationale non est relatio realis: ergo
identitas ficta inter hircum, & ceruum, non est relatio
rationis. Sed quidquid sit de his entibus rationis compositis
in entitatibus rationis, in quibus simplex entitas apprehē-
datur, Probatum nostra conclusio: Potest intellectus ap-
prehendere Deum alium summè simplicem, & distinctum à
Deo Optimo Maximo, qui nunc est, ut dicebam Punct. 2.
sed Deus ille erit fictus, & tantum habens esse obiectiue
in intellectu: ergo Deus ille erit ens rationis, & pertinet
ad prædicamentum substantiæ rationis, seu quidquid sit de
prædicamento, Deus ille erit substantia rationis. Similiter
potest quis fingere præsentiam quandam, ex vi cuius possit
entitas secundum easdem partes indiuisibiliter sumptas
esse in eodem spatio circumscriptiue, & definitiue, & du-
rationem aliam, ex vi cuius entitas daret simul in tempore
præsentis, præteriti & futuro, & sic in omnibus aliis entita-
tibus innumera figmenta poterit intellectus comminisci.
Defendunt hanc conclusionem fere omnes Doctores, qui
de hac re agunt. Legantur P. Soar. suprà n. 10. & P. Vasq.
iam citatus n. 16. ubi asserit rationis substantiam reduci ad
negationem, ut defendat diuisionem supra traditam entis
rationis in priuationem, negationem, & relationem, & ibi-
dem affirmat substantiam rationis non dici simpliciter sub-
stantiam, sed cum addito, quibus expressè concedit dari
substantiam rationis. Adhærent Hurt. disp. 19. sect. 4. & Ar-
riaga disp. 6. sect. 1.

9 Restat modò iuxta doctrinam traditam iudicium ferre
de diuisione supra addita, de qua si quis dicat exactam nõ
esse, facile se ab hac questione expediet, neque vllò pote-
rit impugnari. P. Soar. P. Vasq. & alij plurimi substantiam,
quantitatem, & alia similia entia rationis ad negationem
reducunt, quia substantia rationis nihil aliud est quam ne-
gatio illius relationis, quæ fingitur cognita, non ut nõ esse
substantiæ, sed ut esse substantiæ, seu substantia illa cuius
est negatio. Si vera esset hæc doctrina, & ex hoc capite sub-
stantia rationis ad negationem posset reduci, similiter re-
latio rationis posset reduci ad negationem, & superflueret
in diuisione membrum illud relationis, adæquatque diui-
deretur ens rationis in priuationem, & negationem, neque
aliqua esset specialis ratio, propter quam ens rationis in re-
lationem, & non in substantiam, seu relationem rationis di-
uideretur. Respondet P. Vasq. disparere esse rationem de
relatione rationis, ac de rationis substantia, quia licet in-
tellectus faciat substantiam rationis, sicuti facit relationē,
non tamen dicitur substantificare, sicuti dicitur referre
media relatione rationis, quia munus intellectus est refer-
re vnum ad aliud, non verò substantificare, neque qualifi-
care. Non absque difficultate solutionem percipio: intel-
lectus produciens relationem rationis non refert formaliter,
sed actiue, media relatione producta, cuius munus est for-
maliter constituere relatum vnum ad aliud, quod cognos-
cit intellectus ita relatum, dum cognoscit relationem
ipsam, quam facit: cum verò producit substantiam rationis,

Transit. de Ouedo, Philosoph. Tom. 11.

cum munus substantiæ non sit substantificare, mirum non
est intellectum producentem substantiam rationis forma-
liter non substantificantem non actiue non substantificare
produciendo talem substantiam, & non cognoscere ali-
quod subiectum substantificatum, etiam si cognoscat sub-
stantiam rationis, cum non cognoscat illam efficien-
tem subiectum, quod substantificet. Ex quo fit dici posse intel-
lectum actiue referre produciendo relationem rationis, &
non actiue substantificare produciendo rationis substantiā,
quod impertinens omnino est: ut ens rationis potius in re-
lationem, quam in substantiam rationis diuidatur. Poterit
tamen dicere qualificare subiectum, cum illi qualitatem
aliquam rationis impingat, cuius munus est qualificare for-
maliter: sic cum aliquid laudis, vel vituperij subiecto tri-
buimus, illud dicimus qualificare, & vulgari sermone dici-
tur *sulano califico tal cosa*, quando rem illam laude, vel vitu-
perio afficit. Neque assequor, cur relatio rationis simplici-
ter dicenda sit relatio sine vllò addito, & substantia ratio-
nis semper cum illo addito sit proferenda. Melius diuiso
hæc cum P. Soar. & aliis explicari poterit de entibus ra-
tionis, quæ specialia in re habent fundamenta distincta ab
illis, quæ omnibus entis rationibus sunt communia.

PUNCTUM V.

An denominationes extrinsecæ sint entia rationis.

DVplex est forma, vna absoluta alia respectiua; for-
ma absoluta dicitur illa, quæ tantum respicit suum
subiectum inhesionis, seu informationis: forma respectiua
dicitur, quæ præter subiectum inhesionis, & informatio-
nis respicit aliud tanquam obiectum, terminum, vel prin-
cipium, cui denominationem aliquam tribuit. Exemplum
formæ absolutæ sit albedo, quæ subiectum denominet, &
nulli alij denominationem aliquam tribuit: respectiua for-
mæ exemplum sit visio, quæ præter subiectum, quod con-
stituit videns, respicit obiectum, quod visum denomi-
nat. Item actio, quæ præter denominationem passivam, quam tri-
buit subiecto, principium effectiuium à quo procedit deno-
minat efficiens, seu produciens, & terminum quem respicit
productum constituit. Hæc formæ, quæ diuersa denominant
subiecta non omnia intrinsecè afficiunt, sed respectu vnius
dicitur hæc forma intrinseca, & respectu illius extrinseca
appellatur, sic visio, quæ potentiam visivam videntem
constituit, & obiectum visum respectu huius, extrinseca est, &
intrinseca respectu illius, & actio transiens extrinseca est
principio, quod constituit efficiens, & intrinseca subiecto,
quod passum denominat. Ex his diuersis modis, quos ha-
bent formæ respiciendi subiecta intrinsecè, & extrinsecè
duplex denominatio, quædam intrinseca, alia extrinseca,
suboritur. Denominatio intrinseca dicitur illa, quæ oritur
à forma intrinseca subiecto denominato, sicuti denomi-
natio videntis, quæ oritur à visione intrinsecè afficiente
subiectum quod denominatur videns. Denominatio extrin-
seca est illa, quæ oritur à forma extrinseca subiecto, quod
denominatur, sicuti denominatio visus orta à visione extrin-
seca nimis subiecto albo, quod denominatur visum. Deno-
minationes intrinsecas esse entia realia nullus ambigit, de
extrinsecis sunt varia Doctorum placita.

Fuit opinio Durandi in 1. distinct. 19. q. 3. num. 7. & q. 6.
n. 11. & disp. 33. q. 1. n. 10. asserentis omnes denominationes
extrinsecas esse entia rationis. Durandum sequuti sunt om-
nes Thomistæ, cum quibus loquutus est P. Vasq. qui essen-
tiam peccati, & aliorum, quæ extrinsecas denominationes
important per entia rationis explicuit. P. Rub. tr. de ente
rationis n. 2. quem alij sunt sequuti, asserit dari plures de-
nominationes reales, sicuti esse dexterum, vel sinistrum, esse
verò cognitum, apprehensum, & alias huiusmodi deno-
minationes, quæ procedunt à formis extrinsecis inten-
tionalibus esse entia rationis.

Sentio cum P. Soar. disp. 42. citata, num. 10. Hurt. disp. 19.
sect. 1. & aliis plurimis omnem denominationem extrinse-
cam proueniens à forma reali, siue physica, siue inten-
tionali esse realem absque vlla mixtura entis rationis. Pro-
bo hanc conclusionem: Denominatio sumitur à forma de-
nominante: ergo si forma est realis, denominatio erit
realis. Probo consequentiam. Posita forma à qua procedit
denominatio, & posito subiecto, quod dicitur denomina-
tum, & quocumque alio figmento secluso, est subiectum
denominatum

H h

denominatum, & existit totum illud, quod significamus per nomen, quo subiectum iam denominatum intendimus significare, v.g. per hæc nomina visum, apprehensum, cognitum, amatum: ergo hæc denominationes nullum important ens rationis. Probatur antecedens: Eo ipso quod datur hæc realis cognitio, quæ intrinsecè per se ipsam terminatur ad Petrum existentem, Petrus existens est cognitus: ergo secluso omni figmento datur denominatio cogniti procedens à cognitione reali. Secundo: Cognoscere & cognosci sunt relata: ergo eo ipso, quod ego cognoscam, Petrum, Petrus est cognitus à me sed Petrus est cognitus à me absque vlla fictione præcisè ex eo, quod datur cognitio, quæ intrinsecè, & per se ipsam ad Petrum terminatur: ergo absque vlla fictione Petrus est cognitus: ergo hæc extrinseca denominatio cogniti absque vlla fictione conuenit Petro.

4 Confirmatur: omne ens rationis debet in se includere aliquid, quod non sit entitas realis, sed denominatio Petri cogniti non includit aliquid, quod non sit reale: ergo non est ens rationis. Maior est euidens: Minorem proba: Petrum esse cognitum tantum dicit ipsum Petrum, & cognitionem istam, sed totum hoc est reale: ergo Petrum esse cognitum non est ens rationis, sed tantum dicit ipsum Petrum, qui cognoscitur, & cognitionem ex vi cuius cognoscitur. Adde entitatem, quæ cognoscitur importari materialiter, & formam, à qua procedit denominatio formaliter, quapropter etiam si entitas denominata aliquando sit rationis, dum forma sit realis, denominatio absolute dicitur realis, sic ens rationis à cognitione reali realiter denominatur cognitum, potest enim forma realis obiectum rationis afficere.

5 De denominationibus, quæ non procedunt à formis intentionalibus, & de aliis quibuscumque eadem ratione probatur, quia hoc corpus esse dexterum, & illud sinistrum tantum dicit hæc duo corpora habere tales præsentias reales, quibus positis alio quocumque siue reali siue secluso hoc corpus est dextrum, & illud sinistrum.

6 Non inficior has extrinsecas denominationes fundamentum aliquod præbere non cogens, sed inuitans intellectum imperfectè cognoscentem, ut fingat aliquid ens rationis, quia denominatio visæ ex modo significandi significatur instar alicuius intrinsecè, ex quo potest intellectus abstractivè cognoscens occasionem desumere ad apprehendendam vel iudicandam rationem visæ, non tanquam aliquid extrinsecum, sed tanquam quid intrinsecum, quæ ratione cognita denominatio illa terminans talè cognitionem erit denominatio rationis, quia apprehenditur ex parte obiecti cum aliquo prædicato repuganti, repugnat enim esse visum importare aliquid intrinsecè cum subiecto quod denominatur visum. Dicit ergo extrinseca denominatio apprehensa formaliter ut intrinseca ens rationis, sicut illud dicit animal rationale apprehensum ut rationale, si tamen ut extrinseca in se cognoscatur, etiam si instar formæ intrinsecè apprehendatur, non erit ens rationis, sicuti negatio apprehensa ut entitas positiva, & Angelus ut viuens corporeus sunt entia rationis, & entia realia dicuntur etiam si negatio instar rei positivæ, & Angelus instar rei corporeæ apprehendantur, dum ex parte obiecti negatio ut ens negatiuum, & Angelus ut ens spirituale appareat. Quæ differentia importetur per apprehensionem ex vi cuius res apprehenditur ut corporea & apprehensio ex vi cuius instar corporeæ apprehenditur, dixi Punct. 4 n. 3.

7 Obiicit P. Rub. hominem esse cognitum tantum est obiectivè in intellectu: ergo est ens rationis, & non reale. Proba tantecedens: esse cognitum, & esse obiectum sunt idem: Sed esse obiectum tantum habet esse obiectivè in intellectu: ergo esse cognitum tantum habet esse obiectivè in intellectu. Respondet Hurt. Homo qui est cognitus tantum habet esse obiectivè in intellectu, nego: homo ut cognitus non habet esse nisi obiectivè in intellectu, concedo. Deinde negat consequentiam, quia ens rationis non debet accipi reduplicativè in ratione cogniti, sed specificativè. Displicet solutio, quia obiectio non intendit probare hominem, qui cognoscitur esse ens rationis, sed hominem ut cognitum, seu denominatum cognitione esse ens rationis unde si concedatur hominè ut cognitum tantum habere esse obiectivè in intellectu arguens ex definitione ad definitum, legitimè inferet hominem ut cognitum esse ens rationis, & habebit intentum. Melius respondetur hominem ut cognitum ex ut cognitionis, quæ constituitur

cognitum si alia reflexa per accidens non accedat, adhuc non habere esse obiectivè in intellectu, tantum abest, ut hoc tantum habeat, quia homo ut cognitus dicit duo hominè ipsi, qui habet esse obiectivè in intellectu ex vi cognitionis, quæ constituitur cognitum, & dicit ipsam cognitionem quæ donec reflexè cognoscatur non habet esse obiectivè in intellectu, sed tantum habet effectivè, & subiectivè in intellectu, à quo efficitur, & in quo recipitur, ex quo fit hominem ut cognitum non habere esse obiectivè in intellectu quovisque adueniat alia cognitio reflexa, per quam cognitio, ex vi cuius constituitur cognitum, sit obiectivè in intellectu, quia implicat hominem ut cognitum habere esse obiectivè in intellectu, quia illud habet cognitio, per quam constituitur formaliter ut cognitum: Quod si accedat illa cognitio reflexa ex vi cuius homo cognitum cognoscatur, & habeat esse obiectivè in intellectu, non illud habet tantum, sed etiam extra intellectum, totum, quod dicit concretum illud homo cognitum, habebit suum esse, quia concretum illud nihil aliud dicit præter hominem, qui independentè ab intellectu suo esse habet, & cognitionem, quæ præter esse obiectivum, quod habet ab intellectu illam reflexè cognoscente, habet esse subiectivum, & effectivum in intellectu, qui ex vi illius constituitur cognoscens, à quo producit, & in quo recipitur.

Ad confirmationem respondeo obiectum communiter sumi materialiter pro termino cognitionis seu pro illo, quod cognoscitur, cognitum autem importare non solum terminum cognitionis, seu illud, quod cognoscitur, sed supra hoc addere cognitionem ipsam, iuxta quem modum accipiendi utrumque terminum, hæc prædicatio obiectum est cognitum est prædicatio accidentis de subiecto, quod ad illud supponitur, sicut ista Petrus est albus, in quo sensu obiectum tunc tantum habebit esse obiectivè in intellectu, quando sit ens rationis, ut cum cognoscitur hircoceruus, tunc autem etiam extra intellectum habebit esse, quando id, quod cognoscitur, est reale, sicuti cum cognoscitur homo, quia esse terminum cognitionis, quod nomine obiecti solet significari commune est enti reali, & rationis. Si tamen obiectum sumatur non pro ratione præcisè terminante cognitionem, sed pro concreto constituto ex hac ratione, & ex cognitione, quod conuenitur, seu est idem cum obiecto cognito, numquam poterit dici tantum habere esse obiectivè in intellectu, quia ex duobus, quæ dicit hoc concretum, subiectum, quod est terminus cognitionis, & formam, quæ est cognitio, hæc semper est realis, quæ habet esse subiectivè, & effectivè in intellectu, & subiectum aliquando est reale, aliquando rationis: ut patet in his duobus concretis homo cognitum, hircoceruus cognitus, quorum utraque forma realis, & subiectum prioris reale est, rationique posterioris subiectum.

Obiicies, Denominatio Creatoris aduenit Deo absque vlla forma reali, ergo non est realis, sed rationis. Respondet denominacionem creatoris aduenire Deo, adueniente creatione reali procedente à Deo tanquam à principio quæ sicuti extrinseca est illi, extrinsece Deum creatorem denominat.

PUNCTUM VI.

De causa creatæ entis rationis.

Notavit benè P. Soar. tantum posse disputari de causa efficiente entis rationis, quia cum non sit per se intentum à natura non habet finalem causam, si autem quis intenderet entia rationis fingere, posset ex parte hominis fingentis finalem causam assignari, quæ propriè esset causa lux iniectionis, & secundariò actus intellectus, quo ens rationis fingitur, valde tamen improprie, & remote respectu entis rationis ficti. Neque causa materiali, aut formali indiget cum tantum habeat esse obiectivè in intellectu, poterit tamen entis rationis materialis causa nimis improprie dici subiectum reale. cui ens rationis impingitur, & si hoc materia & forma ficta fingatur causam materiale, & formalem fictam habebit. Procedit tota difficultas de causa efficiente: De qua breuissimè.

PRIMA CONCLUSIO: Ens rationis fieri non potest per sensus externos. Docet hanc conclusionem P. Soar. disp. 54. sect. 2. n. 17 & Hurtad. disp. 19. sect. 5. §. 84. Probo facili: Sensus externus, v.g. visus (idem dico de aliis) non potest vagari extra suum obiectum colorem videlicet, & lucem

ergo nequit percipere aliquid, quod non sit color, & lux: ergo non potest percipere obiectum, quod non sit reale.

3 Obicit Arriag. qui oppositam sententiam defendit disput. 6. sect. 2. subsect. 3. Potest Deus creare colorem alligatum alicui loco, & potentia visiva illum alibi videre: ergo potest videre colorem cum presentia impossibili: ergo videre obiectum non reale, & quod nullum habeat esse præter obiectum in potentia visiva. Respondeo: Colorem, qui de facto datur, seu eiusdem speciei cum coloribus existentibus non posse creari à Deo alligatum essentialiter alicui spatio, quia ex se est indifferens ut sit in hoc, vel in illo spatio, quod si Deus vellet talem colorem alicui loco alligare, non ideo ex natura rei illi repugnabit alia presentia, sed tantum ex decreto Dei volentis illi colori talem presentiam tribuere, & non aliam, ac proinde si cum alia presentia videatur presentia illa ficta non erit, quia non ex natura rei, sed ex Dei decreto repugnabit. Si autem Deus crearet colorem alium distinctum ab omnibus coloribus de facto existentibus, color ille obiectum non esset huius potentie visive, quam sine fundamento dicemus posse ferri in colores distinctos ab his, qui de facto existunt. Neque ratio est aliqua propter quam qualitas illa immobilitas à Deo producta specie distincta ab omnibus aliis, quas colores appellamus, dicenda sit color, hic enim constituitur essentialiter per prædicatum commune omnibus qualitatibus, quas colores vocamus, per quod hæc ab omnibus aliis differunt. Video tamen hanc esse questionem de nomine, quæ nulla potest efficaci ratione probari.

4 SECUNDA CONCLUSIO. Sensus internus non potest fingere entia rationis: Docet hanc conclusionem Hurt. contra P. Soar. supra n. 18. quem sequutus est Arriag. supra n. 25. Probo hanc conclusionem ratione desumpta ex eodem Soar. n. 17. sensus internus non est inquisitivus circa essentias rerum, neque illas attingit: ergo non potest essentiam huius rei alij ab hac distincte tribuere. Confirmo eandem rationem. Sensus internus tantum percipit illa, quæ præsentem sensus externi, ut dixi Contr. 3. de anima Punct. 2. sed sensus externi non percipiunt obiecta non realia, sed tantum hæc accidentia externa: ergo hæc & non illa percipit sensus internus absque aliqua impositione, neque fictione circa rerum essentias.

5 Obicit P. Soar. sensus internus vim habet componendi obiecta specie distincta, & apprehendit hominem tanquam leonem, & utriusque prædicata coniungit: ergo facit entia rationis. Resp. sensum internum tantum hæc coniungere per apprehensionem accidentium exteriorum contingentium, quæ ita contigua non implicat; bene enim potest figura hominis esse contigua cum figura leonis, quod si figura ista vniri non possent, quod non credo, sensus internus figuras has non apprehendit vnitas, sed contiguas, quia præter contiguitatem, seu presentiam nullam aliam vnionem percipiunt sensus externi, & interni.

6 Obicit Arriag. quando canis videt columnam, vel statum sepe putat esse hominem: ergo tunc coniungit extrema impossibilia, videlicet prædicata statum vel columnæ cum prædicatis hominis: ergo facit ens rationis. Resp. casu prædicto canem non coniungere prædicata statum vel columnæ cum prædicatis hominis, sed ea apprehendere adeo confusè, ut feratur in quodlibet extremum, ac si esset aliud, non quia dicat hoc est illud, sed quia hoc ab illo distinguit, in quo nulla est fictio, sed tantum apprehendendi imperfectio. Neque obstat, quod contra hanc doctrinam instat Arriaga videlicet canem apprehendere simul hæc obiecta, quando vtrumque est præsens, & tunc columnam ab hero distinguere, quia per simultaneam presentiam obiecta illa distinctius apprehenduntur, & distinguuntur inter se.

7 TERTIA CONCLUSIO. Entia rationis fieri non possunt à voluntate neque ab appetitu sensitivo, ita P. Valsq. & P. Soar. Non probo voluntatem non facere entia rationis, quia supponit illa iam facta ab intellectu, cum enim fieri entis rationis nihil aliud sit quam cognosci, seu attingi alio actu intentionali, sicuti nihil prohibet idem obiectum semel, & iterum diuersis actibus attingi, ita nihil prohibet semel & iterum fieri per eosdem actus. Moueor ad hanc conclusionem ex modo, quo voluntas attingit hæc obiecta, ex vi cuius non dicitur obiectum esse in voluntate, aut in actu amoris, neque voluntatem trahere ad

Franc. de Quiedo, Philosoph. Tom. II.

se obiecta, potius voluntas dicitur ferri in obiecta, & esse in illis, amor enim est pondus quoddam quo amans fertur in obiectum amatum, & in illo esset dicitur, & non amatum in amante. Ex quo fit idemmet obiectum cognitum, & ita si aliud in se non habeat, habet tantum esse obiectiue in intellectu, & non in voluntate, & ideo dicitur fingi ab intellectu, & non à voluntate. Scio amorem per metaphoram dici pondus, & per eandem dici amante esse in amato, verumtamen hoc quod per metaphoram his locutionibus explicatur, aliquid verum, & reale est in actibus intellectus & voluntatis ratione cuius à parte rei diuerso modo obiectum attingunt, ex qua diuersitate fundamentum sumimus ad affirmandum, intellectum fingere entia rationis per actus tendentes in obiecta impossibilia, & non eadem fingere voluntatem per actus, quibus eadem impossibilia appetuntur. Quæ omnia nullum aliud fundamentum habent præter commune modum, quo apprehendimus entia rationis, & de illis loquimur, quia si quis dicat facere ens rationis tantum esse attingere quocunque intentionali actu obiectum in se repugnans, & hac ratione voluntate appetentem chimæram, quam intellectus proposuit, facere entia rationis, difficile poterit ab hac sententia efficaci aliqua ratione dimoueri. Probat hæc ratio eodem modo appetitum sensitivum non facere entia rationis, quia eodem modo vterque appetitus rationalis, & sensitivus feruntur in propria obiecta, hic actibus materialibus, & ille spiritualibus. De appetitu sensitivo alia superest ratio, quia hic tantum fertur in illa obiecta, quæ sensus internus proponit, & cum sensus internus nunquam proponat obiecta ficta, nunquam in ficta obiecta ferri potest.

8 QUARTA CONCLUSIO. Ens rationis fieri potest per apprehensionem etiam simplicem: Probo hanc conclusionem: potest quis per simplicem apprehensionem apprehendere quartam personam Trinitatis: ergo potest facere per apprehensionem simplicem ens rationis. Antecedens absque illo fundamento quicumque negabit, quod ipius apprehensionis experientia confirmat. Consequentiam probo: obiectum illius apprehensionis tantum habebit esse obiectiue in intellectu: ergo erit ens rationis. Respondet Hurt. neg. habere esse obiectiue in intellectu, neque extra intellectum, quia per apprehensionem simplicem non dicitur obiectum habere esse obiectiue in intellectu. Porro definitum non est quid sit esse obiectiue in intellectu, ideo liberum cuique est asserere per hos tantum actus, & non per illos rem cognitam esse obiectiue in intellectu: Ex quo fit Hurt. assentem per apprehensionem rem cognitam non habere esse obiectiue in intellectu nunquam ab aliquo impugnatum iri, verumtamen quomodo ille me poterit impugnare dicentem rem esse obiectiue in intellectu, nihil aliud esse quam cognosci, & ita per apprehensionem constitui rem apprehensam obiectiue in intellectu, & fieri ens rationis, quando apprehensio fertur in obiectum repugnans, in quod ferri posse certum est? Profecto sic ego rem apprehendo, de qua non multum contendam, quia scio neutram partem posse efficaci alia ratione euinci. Moueor ad asserendum ex vi cuiusvis actus rem cognitam esse obiectiue in intellectu, ex modo, quem habet intellectus tendendi in sua obiecta trahendo illa ad se, quem illi absolute concedimus respectu omnium actuum. Si hoc fundamentum non placet, assentire cum Hurt. res est enim leuissimi momenti.

9 QUINTA CONCLUSIO. Ens rationis fit semper per cognitionem quasi reflexiuam, quæ aliam supponit, etiam si ad illam non terminetur. Ideo quasi reflexiuam eam vocavi: docet hanc conclusionem Soar. sect. 2. n. 16. ratio est facilis ens rationis semper à nobis concipitur instar entis realis: ergo illius cognitio supponit cognitionem illius entis realis, instar cuius cognoscitur ens rationis, numquam enim negationem instar nigredinis cognoscerem, si prius nigredinem non cognouissem. Similiter, qui fingit compositionem inter animal, & rationale illam fingit instar compositionis realis, quam cognouit inter subiectum, & formam intrinsecam illi vnitam, & sic de aliis.

10 Hæc conclusio facile in vnâ conciliat duas opiniones Hurt. & Arriag. asserit ille § 82. ens rationis non fieri nisi per apprehensionem complexam, addit tamen n. 83. per apprehensionem incomplexam vnionis fieri posse. Ille verò multis contendit fieri posse per apprehensionem incomplexam cuiuscumque

H h 2

cuiuscumque obiecti, varia adducit exempla in confirmationem huius doctrinae, quae videri possunt disp. 6. sect. 3. à num. 31. quas opiniones sic explico, & compono: Ens rationis fieri potest per apprehensionem obiecti simplicis & incomplexi, quae apprehensio simplex, & incompleta dicitur; semper tamen supponit apprehensionem alius obiecti, & ratione huius aliquo modo potest dici apprehensio factiva entis rationis aliquo modo complexa; importat enim duo obiecta apprehensa, vnum formaliter ex vi illius, aliud praesuppositivè, & formaliter apprehensum ex vi apprehensionis, quam supponit.

11 Obiicit Hurt. in simplici apprehensione non reperitur falsitas: ergo non est factiva entis rationis. Concedo antecedens, & nego consequentiam, quia ut fiat ens rationis, non requiritur cognitio, ex vi cuius fit, falsam esse, sed sufficit dari cognitionem quomodocumque attingentem obiectum, quod nullum esse habeat extra intellectum.

12 SEXTA CONCLUSIO. Etiam si iudicium omne supponeret apprehensionem eiusdem obiecti, de quo fertur iudicium, per iudicium fieri posset ens rationis, quod simul per actum discursus fieri affirmo; ratio est quia per hos actus cognoscuntur obiecta, quae nullum esse habent extra intellectum, ex vi illorum rectè obiecta illa dicuntur obiectivè esse in intellectu, quae formaliter, & non alia important fieri entis rationis. Secundò quia si ex aliquo capite per hos actus non fierent entia rationis, esset, quia supponebantur facta per alios actus praecedentes, quod non obstat ut saepe dixi, quia cum fieri entis rationis nihil aliud sit quam cognosci ens rationis, quod potest semel, & iterum cognosci, potest semel, & iterum fieri.

13 SEPTIMA CONCLUSIO. Ens rationis fit per dissensum chimerae, seu per iudicium, quo dicitur, chimera est non existens, & repugnans. Probo: Per hoc iudicium non solum cognoscitur repugnantia chimerae, seu non esse chimerae, sed etiam ipsa chimera, cuius est negatio, seu de qua praedicatur negatio: ergo hoc iudicium habet duplex obiectum, negationem videlicet, & chimerae: ergo ex vi huius iudicii est obiectivè in intellectu duplex obiectum, chimerae, & negatio chimerae. Sed horum chimera nullum habet esse praeter obiectivum in intellectu: ergo ex vi huius iudicii datur aliquod habens esse obiectivè in intellectu, quod nullum esse habet extra intellectum: ergo ex vi huius iudicii datur ens rationis, quod est id, quod tantum habet esse obiectivè in intellectu. Discursum hunc doctè conficit Pater Vasquez 1. parte disputat. cap. 2. n. 6. ubi postquam dixerat Deum non cognoscere non ens, hoc est chimerae, instat entis videlicet per assensum ut ipse explicaverat n. 4. subdit postea, cum hoc dicendum esse privationem entis rationis, de quo loquebatur, non cognosci à Deo, nisi etiam cognito habitu opposito, non tamen per conceptum obiectivum, quia cum aliud sit habitus, & aliud negatio, & Deus intelligat ea, quae sunt, aut non sunt, eo modo quo sunt, aut non sunt non potest non vnumquodque per se obiecti intellectui diuino, tametsi versusque conceptus formalis, qui est in intellectu Dei idem sit.

14 Obiiciunt ferè omnes, qui asserunt per actum dissensus circa obiectum fictum non fieri ens rationis. Per hunc dissensum, exempli gratia, per actum quo dicit intellectus, hircoceruus non existit, intellectus destruit existentiam hircocerui, & illius esse: ergo per hunc actum non dat intellectus existentiam hircocerui, neque facit, sed destruit illius esse: ergo ex vi illius intellectus non facit, sed destruit ens rationis. Respondeo per hunc dissensum intellectum intentionaliter destruere obiectivè existentiam physicam hircocerui, & illius esse extra ipsum intellectum, quia negat illi obiecto physicè competere tale esse, tribuere tamen per hanc negationem formalem, seu per hunc dissensum eidem obiecto esse obiectivè in intellectu, qui ex vi eiusdem actus, quo dicitur, existentia hircocerui non est existens in rerum natura, constituitur existens obiectivè in intellectu, quod requiritur & sufficiens est supposita repugnantia hircocerui ut fiat formaliter ens rationis. Adde me eandem existentiam obiectivam formaliter daturum hircocerui per actum, quo dicerem, hircoceruus non est obiectivè in meo intellectu, quia actus ille esset intrinsecè falsus, seu connexus cū falsitate, cum esset positio obiecti, quod negat, sicut esset falsus actus, quo dicerem ego, nullo modo hircoceruum cognosco, & actus quo modo dicerem, non apprehen-

do Petrum: ipsum enim dicere, ego non apprehendo Petrum, esset illum apprehendere. Non loquor de apprehensione ut conditincta à iudicio, sed de apprehensione quatenus conuertitur cum cognitione.

Obiiciunt secundò: Hircoceruus ut non existens datur 15 à parte rei: ergo, qui apprehendit chimerae ut non existentem non facit ens rationis. Respondet chimerae ut non existentem duo dicere, negationem chimerae ut factam chimerae: primum habet esse à parte rei, quia à parte rei est negatio chimerae: secundum videlicet chimerae non habet esse à parte rei, sed tantum obiectivè in intellectu, ex quo fit cognoscens hoc complexum, chimera ut non existens, duo cognoscere, negationem chimerae ut nonius praecise non facit ens rationis, & ipsam chimerae ex vi cuius facit ens rationis.

Obiiciunt tertio: hoc obiectum, hircoceruus non existens, est verum: ergo non est ens rationis. Respondet distinguendo ly verum positum in antecedenti est verum formaliter extrinsecè ac actu formaliter vero, concedo antecedens, est verum proptèr idem quod reale ficto oppositè subdistinguo: ratione negationis hircocerui inclusa in illo complexo, concedo antecedens; ratione ipsius hircocerui inclusi in eodem complexo, nego antecedens. Deinde nego consequentiam, seu distinguo consequens: non est ens rationis secundum totum quod includit, quia includit negationem realem, concedo consequentiam: non est ens rationis secundum rationem inaequatam, non est ens rationis secundum rationem inaequatam, quam dicitur, videlicet secundum hircoceruum in illo inclusum, nego consequentiam. Neque ex eo quod totum obiectum denominetur extrinsecè verum à veritate formali actus inferitur esse verum, quatenus verum dicitur idem quod reale, quia sicuti obiectum actus formaliter falsi potest esse ens reale, sic obiectum actus formaliter veri potest esse ens rationis. Non fieri entia rationis per actus falsos de obiectis possibilibus probavi Punct. 2.

PUNCTUM VII.

An Deus cognoscat, & faciat ens rationis.

Diversitas opinandi in hac questione mea quidem sententia tota oritur ex diversitate constituendi entia rationis, seu assignandi cognitiones per quas cognoscuntur, & sunt entia rationis. In multorum opinione circa existentiam entis rationis, & naturam cognitionis, per quam debet fieri ens rationis, est fide certum Deum non posse facere entia rationis, quod nullus ex doctoribus Catholicis, qui asserunt Deum facere entia rationis negat, loquuntur enim omnes in alio sensu longè distincto, dum asserunt Deum facere entia rationis, neque duos doctores inuenies requirentes cognitiones humanas, eiusdem rationis ad entia rationis faciendam, quorum vnus asserat, & negat alter Deum facere entia rationis: tota enim diversitas opinandi in hac materia oritur ex diversitate assignandi cognitiones factivas entium rationis, quae ablata nulla decisioni huius difficultatis superesset difficultas, etsi omnibus eadem mens esset de cognitione factiva entis rationis vix vllus daretur in hac re disputandi locus. Ré clarè ostendo. Afferunt Pater Herice disp. 8. de scientia cap. 1. in fine cognitionem factivam entis rationis debere esse iudicium falsum de existentia obiecti, quod non fit, vel saltem apprehensionem, quae inclinet ad hoc iudicium; certum debet esse apud hunc authorem Deum non facere entia rationis, si enim assereret cognitionem factivam entis rationis importare iudicium falsum de obiecto non existente, & simul assereret Deum facere entia rationis, aperet diceret Deum habere iudicium falsum de obiecto non existente, quod est haereticum. Hac ratione optimè dixit Hurt. qui iudicium falsum requirit ad entia rationis faciendam, si de sanctum esse, Deum non facere entia rationis ab ipso explicata, quod verissimum est. Auctores isti, qui Catholice defendunt Deum non facere entia rationis, & ad sanctum Inquisitionis tribunal essent deferendi, si oppositum dicerent, fatentur Deum cognoscere eadem entia rationis per verum iudicium, ex vi cuius cognoscit illorum existentiam repugnare, & cognitionem humanam terminari ad eadem entia rationis. En quomodo in re conveniant doctores, qui affirmant, & qui negant Deum facere entia rationis, in quibus tantum est dissensio in assignanda cognitione, quae vocata sit factiva entis rationis, omnes enim eandem cognitionem

cognitiones circa idem obiectum eodem omnino modo tendentes constituent. Quia illi, qui affirmant, Deum facere entia rationis, dicunt cognitionem quamcumque terminatam ad obiectum repugnans, etiam si sit iudicium de non existentia talis obiecti, vel quo tantum affirmetur, cognitionem aliam ad illud terminari, esse factivam entis rationis, quam cognitionem Deo tribuunt doctores negantes Deum facere entia rationis, quin ex illorum principiis inconsequentia aliquid notetur; hi vero, qui asserunt quamcumque cognitionem terminatam ad obiectum repugnans modo explicato esse factivam entis rationis, non possunt non consequenter dicere, Deum cognoscentem ens rationis ut factum ab homine, vel per actum, quo indicat esse obiectum repugnans, facere ens rationis, quod omnes concederent, si admitterent quamcumque cognitionem quomodocumque terminatam ad obiectum repugnans, etiam dissentiendo ab illo esse factivam entis rationis. His praemissis facile à nobis tota decidetur difficultas. Puncti capite praefixa, quae placuit etiam prae notare, ne quis religionis specie carere praesumat doctores asserentes Deum facere entia rationis, qui nihil Deo tribuunt, quod non concedant, qui asserunt Deum huiusmodi entia non facere, ut supra notavi, neque huiusmodi religionis specie suam sententiam commendandam, aut praefereendam esse praesumat sententia illorum, qui asserunt Deum facere entia rationis per actum, quo ab illorum existentia dissentitur, & dicat illa ab intellectu humano ut vere existentia cognosci, etsi enim Catholica sit laudanda sententia negantium Deum facere entia rationis, ne cogantur asserere Deum habere iudicium falsum, quo decipiatur, & iudicet existere obiectum, quod in se repugnat, hac laude carere non debent, qui asserunt Deum facere entia rationis tantum per actum quo iudicat ipsa repugnare, & esse obiectum intellectus creatae, & nullo modo per iudicium assertivum de illorum existentia, aut per apprehensionem, quae inclinet ad hoc iudicium, quia longe abest à Deo omnis cognitio, quae aliquam falsitatis umbram redeat.

2 Venio iam ad aliorum sententias referendas, & propria explicandam P. Vasq. i. p. disp. 118. c. 3. affirmat Deum neque cognoscere, neque facere entia rationis. Hunc sequuntur duo illius fidei discipuli Pater Turr. in selectis opusc. 7. dub. 8. & 4. & Pater Alarcon. tract. 2. disp. 3. c. 6. num. 10. Verumtamen hi auctores postquam hoc loquendi modo plures in se impugnationes concitarunt, in re tandem sentiunt cum aliis, qui clare dicunt Deum entia rationis cognoscere non per assensum, quod illa fide dici non possit, sed per dissensum. Legatur Alarcon. qui postquam de hac re loco citato diffusè scripserat tandem asserit c. 7. n. 8. Deum cognoscere entia rationis per dissensum, & non per assensum, quod disertis verbis docet P. Vasq. disp. 61. cap. ... num. 4.

3 Deum agnoscere entia rationis, & illa non facere fert communis sententia. Ita P. Heric. disp. 8. c. 2. P. Ruiz t. de scientia disp. 17. c. 2. P. Fasol i. p. disp. 14. art. 9. disp. 2. num. 8. P. Hurt. disp. 19. sect. 6. P. Arriag. disp. 6. sect. 5.

4 Deum cognoscere, & facere entia rationis docet Henr. Canar. P. Fonseca. P. Molina & alij apud D. Thom. i. p. q. 14. art. 9. & 10. Accedit P. Arrubal ibid. ubi asserit Deum cognoscere entia rationis ut facta ab homine, ex vi cuius cognitionis illa facit, quia implicat cognosci ens rationis, quin fiat eadem cognitione, cum illius fieri nihil aliud sit quam cognosci. Qui affirmat Deum cognoscere entia rationis in duplicem classem sunt divisi, quidam asserunt hanc tantum à Deo cognosci per ordinem ad nostrum intellectum. Alij asserunt independentem à nostro intellectu huiusmodi entia rationis à Deo cognosci. Rursus illi, qui asserunt Deum entia rationis tantum in ordine ad nostrum intellectum cognoscere in duplicem aliam classem subdividuntur, quidam asserunt Deum ex eo praecise quod huiusmodi entia hac ratione cognoscatur, illa non facere, quia cognitio factiva entis rationis debet esse independentem ab alia cognitione in ordine ad quam hoc ens rationis concipitur. Alij, in quibus est Arrubal, asserunt huiusmodi cognitionem entis rationis in ordine ad nostrum intellectum esse factivam entis rationis, quia eo ipso, quod ens rationis quomodocumque cognoscatur, ex vi talis cognitionis fieri necesse est. Ita Pater Arrubal, cui dicendi modo fauent auctores, qui asserunt Deum non cognoscere entia rationis, qui ne cogantur asserere Deum cognoscere entia rationis, aperte

Francisc. de Oniedo, Philosoph. Tom. 11.

non audent fateri Deum illa cognoscere, existimantes idem omnino esse fieri, & quomodocumque hae entia cognosci.

Sit

PRIMA CONCLUSIO. Eo ipso quod Deus cognoscat cognitionem humanam terminatam ad ens rationis debet cognoscere ens rationis, ad quod cognitio humana terminatur. Dico ad quod cognitio humana terminatur, ne modò contendamus an cognitio realis relationem dicat ad ens rationis, vel cum illo connectatur, nec ne, quidquid enim sit de his quaestionibus certum est hanc meam cognitionem per se ipsam terminari ad hircocerum, & esse representationem huius obiecti, & non alius: ergo eo ipso quod Deus cognoscat hanc cognitionem tenetur cognoscere per se ipsam terminari ad hircocerum, & esse representationem hircocerui, sed hoc non potest cognosci quin cognoscatur hircoceruus: ergo eo ipso quod Deus cognoscat hanc meam cognitionem inferitur necessario cognoscere hircocerum. Respondet Alarcon repugnare Deo cognitionem, ex vi cuius cognoscat hircocerum in mea cognitione ad illum terminatam, quia cognitio illa divina, qua cognoscitur hircoceruus in mea cognitione esset cognitio abstractiva, quae dicit imperfectionem Deo repugnantem. Ut ab hac quaestione meam conclusionem independentem facerem, non dixi Deum per ordinem ad meam cognitionem, vel in mea cognitione cognoscere ens rationis, sed eo ipso quod Deus cognoscat meam cognitionem debere cognoscere ens rationis, vel in mea cognitione, si hoc non repugnet, vel aliunde si repugnantiam dicat Deum unum in alio cognoscere, ego enim tantum assero hanc esse legitimam consequentiam: Deus cognoscat cognitionem terminatam ad hircocerum: ergo cognoscat hircocerum, siue hunc praecognoverit independentem à mea cognitione, siue illud in mea cognitione cognoscat, quapropter, si repugnet Deum cognoscere ens rationis in mea cognitione convincet ratio facta Deum aliunde illud cognoscere, quod nullà dicit imperfectionem.

Respondet P. Vasq. Deum cognoscere obiecta realia per ordinem ad quae intellectus humanus concipit obiecta ficta, non vero ipsum obiectum fictum, v.g. cum cognoscit meam cognitionem per quam apprehendo negationem ut nigredinem cognoscit Deus negationem, & nigredinem, quae sunt entia realia, non verò formalitatem fictam, per quam ego ut unum apprehendo tenebras, & nigredinem, similiter quando cognoscit Deus cognitionem creatam terminatam ad hircocerum cognoscit hircum, & ceruum, non verò identitatem illam, quam inter hircum, & ceruum fingit meus intellectus. Contra: quando Deus cognoscit meam cognitionem, necessariò cognoscit id, ad quod mea cognitio terminetur, & quod se habet ut obiectum primarium meae cognitionis. Sed id, ad quod terminatur cognitio ex vi cuius apprehendo hircocerum, seu iudico existere hircocerum non tantum est hircus, & ceruus, sed connexio, seu identitas inter hircum, & ceruum alias mea cognitio non terminaretur ad ens rationis, neque esset falsa, etiam si esset assertiva: ergo cognitio divina non solum terminatur ad hircum, & ceruum, sed ad identitatem, quam ego apprehendo inter hircum, & ceruum.

Urgeo: Deus cognoscit iudicium, quo ego assero existere hircocerum esse falsum: ergo non solum cognoscit meum iudicium sed obiectum illius, & hircocerum non existentem, ex vi cuius formaliter iudicium falsum constituitur, veritas enim, & falsitas actus intellectus non solum dicit ipsum actum, sed etiam illius obiectum ut probavi Contr. 7. de anima Punct. 1.

SECUNDA CONCLUSIO. Deus indepédeter ab intellectu humano cognoscit entia rationis, & illa cognosceret, etiam si nullus esset intellectus creatus, vel possibilis. Probo hanc conclusionem: Deus indepédeter ab intellectu cognoscit hircocerui repugnantiam, seu negationem hircocerui. Sed non potest cognoscere negationem, quin cognoscat illud, cuius est negatio: ergo etiam si nullus esset intellectus possibilis, Deus cognoscens negationem hircocerui necessariò cognosceret hircocerum. Maior nullo modo potest negari, esset enim imperfectio in Deo non cognoscere negationem realem hircocerui, & non cognoscere hircocerum repugnare, nec posse dicere hircoceruus repugnat. Minor probatur. Hae negatio hircocerui habet esse remotionem & non esse hircocerui, potius quam leonis: ergo Deus cognoscens hanc negationem cognoscit esse remotionem, & non esse hircocerui, quod non habet respectu leonis:

H h 3

ergo

ergo ex vi huius negationis, seu eo ipso, quod cognoscat hanc negationem debet cognoscere hircoceruum. Secundo ut bene notat P. Ruffus de ratione perfectionis intellectus divini est cognoscere omnem veritatem; seu habere omnem actum verum. Sed actus, quo Deus dicit hircoceruus repugnat, erit actus verus; ergo ad perfectionem intellectus divini spectat habere hunc actum; ergo Deus habet actum, quo dicit, hircoceruus est repugnans: ergo cognoscit hircoceruum per actum dissensus, quod ego contendo quia dici nequit Deum per assensum cognoscere obiectum non existens, & repugnans.

9 TERTIA CONCLUSIO. Si cognitio factiva entis rationis dicat assensum circa existentiam physicam obiecti, quod nullum habet esse extra intellectum, de fide est Deum non facere entia rationis, in quo sensu negant Deum facere entia rationis auctores, quos supra dedi, quia de fide est Deum non posse falli, seu habere iudicium assertivum circa rem aliter ac est in se, quod est formaliter falli quod iudicium haberet Deus, si per assensum tenderet circa existentiam realem physicam obiecti, quod nullum esse haberet, vel potest habere extra intellectum.

10 QUARTA CONCLUSIO. Si fieri ens rationis nihil aliud importet quam cognosci, siue per assensum, siue per dissensum, obiectum, quod nullum habet esse extra intellectum, Deus eo ipso quod cognoscat intellectionem creatam facit ens rationis, quod etiam facit independentem ab omni cognitione creata. Conclusio haec mihi est certa, & evidens supposita prima & secunda conclusione: est evidens ex suppositione primae, & secundae conclusionis, quia his conclusionibus traditur Deum eo ipso, quod cognoscat meam cognitionem terminatam ad hircoceruum, cognoscere hircoceruum, & hunc cognoscendum esse à Deo etiam si mea cognitio non existeret, etsi aliunde supponatur quaecumque cognitionem hircocerui, etiam per dissensum esse illius factivam: ex terminis ipsis notum fit Deum cognoscentem hircoceruum eo ipso, quod meam cognitionem cognoscat, quem cognosceret etiam si talis cognitio possibilis non esset, facere hircoceruum, seu ens rationis, ex eo quod cognoscat meam cognitionem terminatam ad hoc ens rationis, quod eodem modo faceret, etiam si mea cognitio non esset possibilis, & illam Deus cognosceret. Est absolute mihi certa conclusio, quia certum existimo Deum teneri cognoscere hircoceruum eo ipso, quod cognoscat meam cognitionem, siue in cognitione, siue quia illud aliunde praecognoverat, & eundem cognoscendum esse à Deo etiam si mea cognitio possibilis non esset, semper tamen per actum dissensus, quod tantum potest intendere doctor Catholicus, cum dicit Deum entia rationis cognoscere.

11 Dixi Punct. praecedenti conclus. 7. per dissensum circa ens rationis, hoc est per actum, quo dicitur hircoceruus non existit, fieri ens rationis. Ex quo manifestè inferitur iuxta mea principia dicendum esse Deum facere entia rationis per cognitiones, quibus iudicet ipsa non existere, v.g. per cognitionem, qua dicit hircoceruus non existit, cum probaverim hanc cognitionem Deo competere, & quod concedunt, qui asserunt Deum non facere entia rationis, adhuc illi cuius sententia prima conclusio est, Deum non cognoscere entia rationis, à qua modeste discedunt asserentes illa per dissensum cognoscere. Neque huiusmodi entis rationis efficientia aliquam imperfectionem importat in Deo, sed potius pertinet ad perfectionem sui intellectus, sicut pertinet cognitio, qua iudicat repugnare hircocerui & alia huiusmodi entia rationis, quia efficientiam entis rationis formaliter ego non distinguo ab hac cognitione, neque ut cognitio haec sit entis rationis factiva aliquam illi formalitatem impingo, quae in eadem cognitione non relaceat secundum sententiam illorum, qui asserunt, cognitionem istam non esse factivam entis rationis, omnes enim easdem formalitates in cognitione divina admittimus, in quibus intrinsece omnino eisdem efficientiam entis rationis contemplamur, qui asserimus hircoceruum cognitum per dissensum importare aliquid rationis ex parte obiecti, & qui eandem efficientiam inficiantur, qui asserunt hircoceruum cognitum per dissensum non esse obiectum rationis, sed reale.

12 Obiicies Deus non potest cognoscere obiectum aliter ac est: ergo non potest facere ens rationis. Distinguo antecedens, non potest cognoscere obiectum aliter ac est ex parte actus, hoc est per actum, quo iudicet existere, quod

non existit, seu non existere, quod existit, concedo: Non cognoscit rem aliter ac est ex parte obiecti, id est non cognoscit formalitatem, quae non est, & subdistinguo: per assensum, concedo; per dissensum, nego.

Obiicies secundò de o nos facimus entia rationis, quia cognoscimus obiecta per species alias. Sed Deus non cognoscit per species alias: ergo non facit entia rationis. Respondeo nos cognoscere obiecta per alias species in causa esse, ut plura entia rationis à nobis sunt, non tamen hoc esse causam adequatam propter quam entia rationis fingimus, quia etiam si intuitivè cognoscimus omnia obiecta realia, possemus etiam saltem per dissensum alia confingere.

Addo Deum omnia obiecta realia ex parte actus, & ex parte obiecti necessario cognoscere ut sunt in se, quia nihil est reale verum in rerum natura, quod non iudicet Deus eo modo, quo existit, assentiendo obiectis existentibus, & dissentiendo non existentibus. Cum hoc tamen non opponitur ipsa obiecta realia illi obici aliter ac in se sunt per actum, quo dissentiat ab illo esse, quod obiecta in se non habent, quod contingit quando obicitur negatio identificata cum nigredine per actum, quo Deus dicit, negatio non est eadem cum nigredine, seu, repugnat identitatis negationis cum nigredine. Sunt etiam alia entia rationis simplicia, in quibus nullum ens reale apprehenditur, ut cum apprehenditur alius Deus distinctus à Deo Optimo Maximo, in quibus, neque respectu intellectus humani, neque divini obiectum aliquod apprehenditur aliter ac est in se, quia totum illud quod apprehenditur non est in se, ac proinde, neque est in se ut apprehendatur, neque aliter ut apprehenditur, quia quod in se non est, nullo modo est in se, & quod in se aliquo modo non est, non potest dici apprehendi alio modo, ac est, quia rem apprehendi aliter ac est in se dicit apprehendi hoc modo, & habere in se modum alium distinctum. Ex his inferes illud quod formalissimè ex parte obiecti est factum, & ens rationis non apprehendi aliter ac est in se, seu modo distincto ab illo quo in se habet, quod est idem, sed apprehendi modo quem in se non habet, quia in se nullum esse habet, neque aliquo modo est, & cum aliquo modo apprehenditur. Inferes similiter non omnem cognitionem factivam entis rationis esse apprehensionem obiecti aliter ac est, sed tantum dicere essentialiter cognitionem obiecti, quod nullo modo est. Nunquam loquor de apprehensione, ut distincta à iudicio, sed quatenus se extendit ad cognitionem. Dicuntur tantum ex cognitionibus factivis entis rationis apprehensiones obiecti aliter ac est in se, cognitiones illae, quae respiciunt obiecta complexa, quae in se aliquid reale includunt. Exempli gratia, apprehendo ego hircum identificatum cum ceruo, hanc apprehensio attingit tria obiecta, duo realia hircum, & ceruum, & unum fictum, identitatem videlicet inter hircum, & ceruum: hircus, & ceruus apprehenduntur aliter ac sunt in se, quia in se sunt distincti, & apprehenduntur identificati, quod est apprehendi cum alio modo distincto ab illo, quem in se habent, identitas autem, quae est obiectum fictum, & in qua consistit ens rationis, non potest apprehendi ut est in se, neque aliter ac est in se, quia in se habet modum aliquem, neque identificatum, neque distinctum ab illo cum quo apprehenditur, apprehenditur tamen cum modo, quem in se non habet, quia cum non sit in se neque extra intellectum existat, non existit illo modo, neque cum illis formalitatibus, cum quibus existens apprehenditur. Haec apprime observanda sunt pro apprehensione entis rationis tam respectu intellectus humani, quam divini.

Sunt alij, qui praetendunt Deum cognoscentem entia rationis non illa facere, non quia per dissensum illa cognoscat, sed quia illa cognoscit ut facta ab intellectu humano. Ex quo fit cognitionem divinam supponere iam facta ab intellectu humano, & ita non illa posse facere. Propter eandem rationem dicebat recens quidam intellectum humanum cognoscentem entia rationis nunquam illa facere, quia semper illa in tempore cognoscere incipit, & Deus ab aeterno illa cognovit, ex quo fit hominem semper iam à Deo per totam aeternitatem praecognitum invenire ens rationis, & consequenter factum à Deo, ac proinde Deum solum entia rationis facere, & cognoscere; hominem verò tantum illa cognoscere, & non facere. Inferebat ergo ex eo, quod tempore, seu per aeternitatem

tem duratione præcedit cognitio diuina de obiecto rationis cognitionem creatam circa idem obiectum, cognitionem diuinam, & non creatam esse factiūm entis rationis, sicuti inferunt alij ex præcedentia naturæ, quam habet, et si improprie cognitio creata de obiecto rationis respectu cognitionis diuinæ de eodem obiecto, cognitionem creatam, & non diuinam esse factiūm entis rationis.

16 Vtramque illationem æquè inefficacem esse iudico, quia sæpe dixi non repugnare idem ens rationis semel iterum fieri, postquam iam factum supponitur, sicuti non repugnat semel & iterum cognosci postquam iam est cognitum, & ita nulla prioritas siue temporis, siue naturæ obesse potest quo minus cognitio posterior ens rationis iterum faciat, quod alia cognitione priori factum supponitur, sicuti neque obesse potest quominus cognoscat iterum idem obiectum, quod cognitum supponitur.

17 Plura alia possent obici contra utramque prioritatem nonnulla breuissimè attingam contra prioritatem naturæ, quam primus dicendi modus meditatur, quæ magis apud doctores increbruit. Etiam si ens rationis supponatur prius naturæ ut factum ab homine, & ut existens, non supponitur ut existens ab æterno, sed ut existens in illa differentia temporis in qua cognoscitur in tempore, seu ut extitutum in tali tempore: ergo ex vi huius prioritatis non habet ab æterno esse obiectiūm in mente hominis, & verum est dicere in æternitate præcedente durationem creaturarum entia rationis non erant actu, obiectiue in mente

hominum, neque erant facta ab hominibus, licet præiudicerentur à Deo faciendā ab hominibus tempore futuro, sed in tota illa æternitate habebant esse obiectiūm in mente Dei: ergo prius tempore, quàm in actu exercito haberent esse obiectiue in mente hominis aliæque creaturæ habuerunt esse, obiectiue in mente diuina: ergo habuerunt esse actuale, quod non est aliud, quàm esse obiectiūm, antequam existeret creatura: ergo non habuerunt illud esse actuale à creatura, sed à Deo.

18 Secundò ad cognitionem actualem creaturæ de obiecto rationis supponitur in Deo scientia simplicis intelligentiæ de illa cognitione: ergo de illo obiecto, cum non solum realiter per eandem cognitionem cognoscatur à Deo cognitio creaturæ, & illius obiectum: ergo prius naturæ, quam creatura cognoscat ens rationis, supponitur hoc cognitum à Deo scientia simplicis intelligentiæ visionis creatæ, & etiam eiusdem entis rationis ut faciendi ab homine, quæ poterit dici scientia practica visionis eiusdem obiecti ut facti à Deo ex vi illius cognitionis ens rationis, quod respectu creaturæ ut possibile concipitur fit actu existens in mente diuina, quia fit actu cognitum, & esse cognitum, & esse existens in ente rationis est formaliter idem. Neque videor cum Thomistis sentire, dum scientiam visionis practicam voco, quia hoc tantum potest conuenire scientiæ respectu entis rationis, cuius esse est cognosci, non verò respectu entis realis, quibus præter cognosci aliud esse physicum in est, ad quod faciendum dirigit scientia practica.

